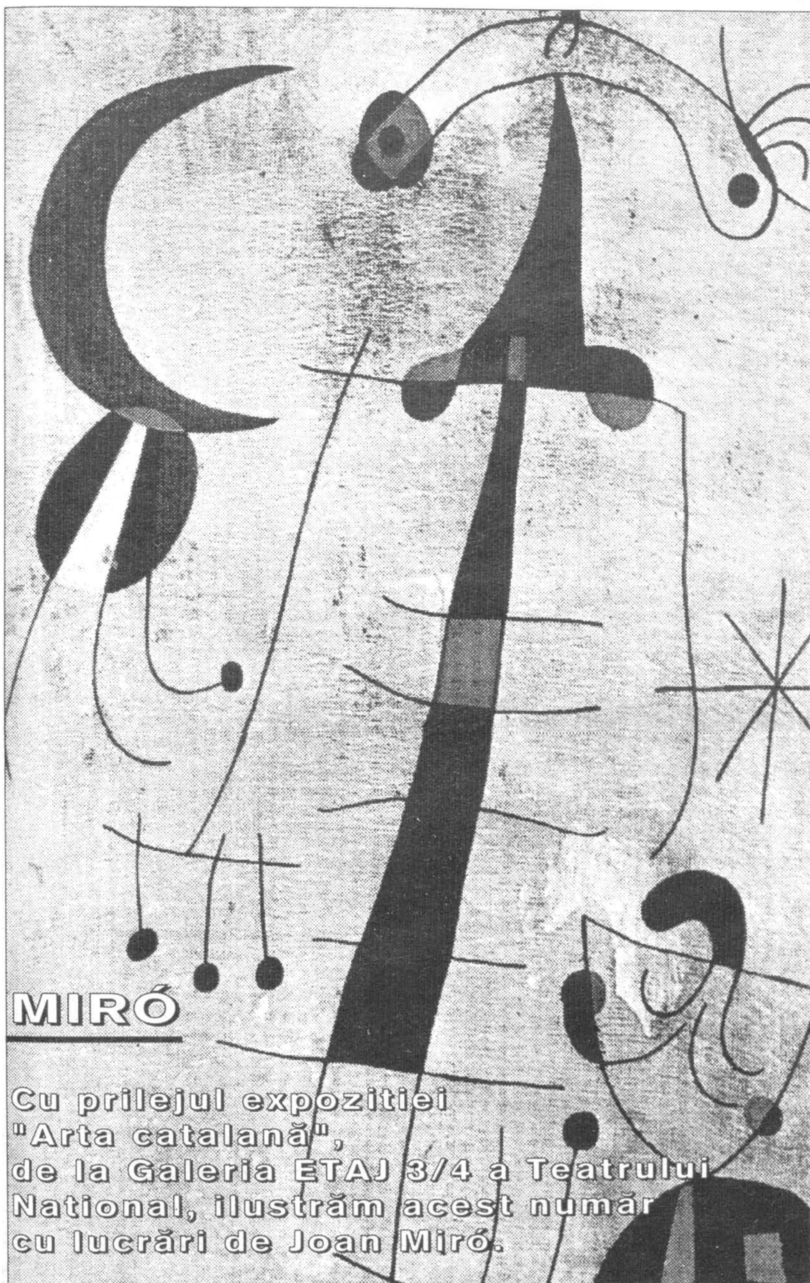
BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
"M. SADOVEANU"
...ar Nr.

REVISTĂ FONDATĂ LA 1880 DE Alexandru Macedonski

Literatorul

Anul III
Nr. 37
(106)
17-24 sept. 1993

Redactor şef MARIN SORESCU

PLECAREA PAZNICULUI DE FAR

NETIMP ŞI ETERNITATE de Mihai Drăgănescu

A CULTIVA JURNALUL INTIM de Eugen Simion

URMA ŞI LITERA, versuri de Ştefan Aug. Doinaş

STAREA LITERATURII, dialog cu Ioan Lăcustă

DEMOCRAŢIA ŞI ORDINEA de Dumitru Micu

Mai semnează: Marin Sorescu, Fănuş Neagu, Nicolae Iliescu, Ion Cocora, Sebastian Vlad-Popa, Andrei Vartic, Virgil V. Mocanu.

Nichita STĂNESCU

GEO de BOGZA

Ah, ce întâmplare a vieţii mele să-mi fi ieşit de-a dreptul înaintea inimii un hidalgo. Cât de mult l-am putut iubi şi cât de mult m-a putut (în credinţa mea de adolescent întârziat) ruşina cu gesturile lui superbe.

Ce era acum vreo zece ani prilej de strângere de inimă pentru mine, astăzi s-a albit ca perla şi-mi pune insignă de mândrie.

Cât de sictirit am putut să fiu de unii colegi, când Geo Bogza m-a ridicat de ceafă (acum un deceniu şi mai bine) – cu macaraua braţului său – şi m-a dus să-i sărut mâna lui Tudor Arghezi. Arghezi era ca o frunză. Vorbea parcă bătut de un vânt stelar. Bogza i-a ridicat mâna lui suavă în lopata mâinii lui, şi iată că bâlbâit m-am trezit sărutând o mână care-şi scrisese testamentul nu pentru sine, ci pentru poezie.

Restul e ca un ecran alb. Arghezi a spus atunci câteva cuvinte argheziene. Bogza, câteva cuvinte bogziene. Eu aveam limba smulsă.

„Penibil!", „Penibil!", mă admonestară câţiva colegi. „Ai ajuns să pupi mâna mărimilor!" îmi reproşară alţii. „Eşti un lingav!" îmi spuseră alţii. Mi-a fost ruşine, şi ciudă, şi atât.

Azi, însă, când potrivesc câte un cuvânt sau rostesc cu gura câte o frază în omenia artei, mă întorc şi zic: e gura care a sărutat mâna lui Arghezi. E Arghezi, cel care, fiind copil, l-a văzut cu ochii săi căprui pe Eminescu. Şi cam atât. Şi aceasta mi se pare nesfârşit de mult.

Afacerea „electrostivuitorului", însă, mi-a omorât un an. Aşa am crezut atunci. Geo Bogza m-a ridicat de ceafă şi mi-a zis: „Haidem pe urmele vechilor tăbăcării; s-a făcut de atunci o altă piele şi un pantof pentru alte picioare, acolo. Am ochit pentru tine un aparat gingaş, «electrostivuitorul», un fel de girafă cu gât reglabil, condusă de îmblânzitorii de girafe. Cred că ai putea să scrii vreo două pagini!"

Zis şi făcut. Am mers împreună cu dragii prieteni de atunci şi de acum, Constantin Ţoiu şi Nicolae Velea, şi ne-am vârât sufletele cu nas în noile tăbăcării.

Am scris şi cele două pagini şi, Doamne, cât de frecat am putut să fiu după aceea!

Nimic nu-i plăcea lui Geo Bogza. Ba nu era bun epitetul, şi rescriam cele două pagini, ba nu era bun filoctetul, şi iar a trebuit să rescriu cele două pagini.

Am crezut că nu am talent. Am crezut că nu am chemare. Am zis că s-a sfârşit cu felul meu de poet de a fi. A fost un an de zile sfeclit. M-am pus cu burta pe epitet. M-am pus cu urechea pe Filoctet. Nici până astăzi nu-i mai uit pe cei doi.

Dar nu-i mai uit dintr-o cu totul altă pricină. Ce se petrecuse atuncea şi nu ştiusem se poate numi astăzi învăţarea „meseriei".

Acest mare artist care este Geo Bogza îşi găsise atunci răgazul să-mi arate cum trebuie scris; cum e cuviincios să se scrie; ce trebuie scris, când trebuie scris şi cât trebuie scris.

Abia acum ştiu că absolvisem o universitate. Universitatea merelor şi a sâmburilor. Universitatea naşterii merelor din măr şi a merilor din sâmburi.

Aceste rânduri târzii le scriu cu emoţie reţinută şi recunoscătoare, într-o duminică de toamnă, către începutul iernii.

1982 ■

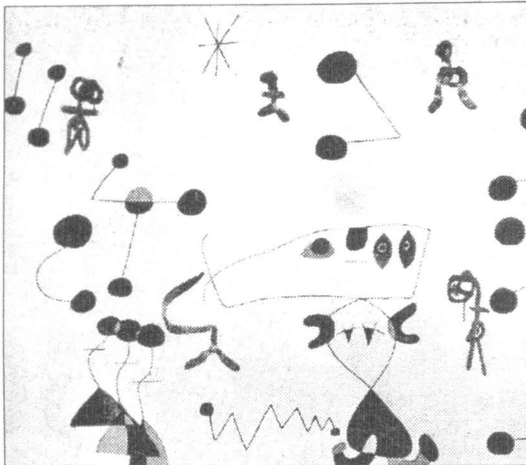
https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TUR DE ORIZONT

NOUĂZECI, politica literară și viceversa

Reînvățând să facem haz de necaz, putem spune că prima deosebire dintre „suplimentul de direcție al revistei LUCEAFĂRUL" numit NOUĂZECI (așa cum apare el de la numărul 16 – august crt.) și publicațiile mult mai voluminoase stă în faptul că această broșurică nu conține ceea ce oricum nu ajungi ori nu vrei să citești în foile mai numeroase și mai ample ale unei gazete ca LITERATORUL nostru, să zicem. În forma miniaturizată probabil fără voie (opt pagini cam de caiet studențesc), n-ai cum să nu-i citești integral pe toți nouăzeciștii prezenți la rampă și pe invitații lor aleși dè asemenea cu obligată parcimonie, dar și cu inspirată opțiune. Compresiunea e dusă până la senzația foii volante, însă defectul devine virtute. După ce consumi economicele pilule ale lui Cătălin Țîrlea (antologabil cu „Greva la români" și „Incendiul din str. Petiilor"), ale lui Cristian Popescu și Ioan Es. Pop (și ei cu câte două-trei titluri în spațiul celor opt pagini); după ce te lași în voia versurilor debutantei Alexandra Voicu, cu al său *poem androgin* „Viața și mai ales moartea bravului Alex" (în genere, ne asigură prezentatorul Cristian Popescu, „toată lumea știe – androgin este poemul, androgină este cartea. Eul auctorial este (explicit) iubitul autoarei. Autoarea este (direct) amanta textului".); după ce parcurgi scurtele coloane semnate de invitații din deceniul precedent – Mircea Nedelciu („Se pare că totuși așa e cum zicea Petre Țuțea într-o seară la restaurantul Uniunii Scriitorilor prin '86: Ideile nu sunt valori. Ceva devine valoare în funcție de...") și Florin Iaru (dacă găsești destulă bunăvoință ca să asimilezi reducționismul bine cunoscut al acestuia, cu noua sa invenție, că ne-am trage toți din Rică Venturiano, în afară de el, F.I., care declară despre sine „Prefer contestația – mă face să mă simt viu. Prefer nebunia – mă face să mă simt adevărat. Iar dacă-mi place Zița, o atac la Iunion, ca să nu ajung la numărul 9"); după aceste, nu multe, dar nici puține lecturi – toate în cheie ironică sau din extracții adiacente – îți zici că, până una-alta, ar fi absurd să pretinzi mai mult de la o revistă.

Iar a doua deosebire dintre „noi" și „ei" – ne referim la ansamblul presei literare – e că în editorialul lui Cristian Popescu, sub titlul „Politica literară și viceversa", putem citi:„În ce privește criteriile ferme de judecată (cerute imperativ într-un număr anterior al revistei de cunoscutul calamburgiu Liviu Ioan Stoiciu –n.n),aici lucrurile sunt extrem de încurcate. Părerea mea este că nu le-a prea avut nimeni în disputele pe care le-am citit prin presa culturală. Adică, altfel spus, dar exact cu același rezultat, le-a avut fiecare pe ale sale".

Miró, Femei în noapte, 1945

Un jubileu și o listă albă-neagră în CALENDE

Exact jumătate din cele 24 de pagini ale numărului 7-8 crt. din CALENDE (serie nouă, anul III, redactor șef Nicolae Oprea) este consacrată lui MIrcea Zaciu, cu prilejul nicăieri consemnat, dar deductibil din biobibliografia publicată în același număr, al celor 65 de ani tocmai împliniți de literatul și cărturarul clujean. Gest rar, dacă nu unic, în publicistica literară de azi – această întrunire de contribuții asupra unui contemporan, cu semnăturile afișate alfabetic: Mircea Bârsilă, Ioan Buduca, Al.Cistelecan, Ștefan Ion Ghilimescu, Gheorghe Grigurcu, Bedros Horasangian, Al.Th. Ionescu, Mircea Iorgulescu, Paul Miron, Viorel Mureșan, Nicolae Oprea, Aurel Pantea, Ion Pop, Eugen Simion, Constantin Sorescu, Laurențiu Ulici. Culmea cordialității o atinge ultimul după alfabet, când scrie:„Dacă mi-aș fi putut alege un alt fel de a fi decât cel care sunt, atunci mi-aș fi dorit să fiu ca Mircea Zaciu."

Iar pentru ca să fie siguri că nu vor deveni ceremonioși, continuatorii pitești ai KALENDE-lor lui Vladimir Streinu deschid numărul (după un „Jurnal al presei" unde găsim și o notă în doi peri și trei ieftinătăți a unuia Costin Govoreanu despre numărul 100 din LITERATORUL); cu o pagină veselă de „Capse" ale lui Viorel Padina care nu au nici o legătură cu numitul jubileu și din care transcriem ad litteram începutul: „Pentru majoritatea publiciștilor opozanți, *orientarea politică avantajoasă (OpA* mitică, cum ar veni) e clarissimă: nu ai decât – dacă vrei ca vremile avansânde să te prinză în tabăra *pozitivă*, a alor noștri – să înjuri sănătoss și gross, l'alde ciucile de Vadim-Păunescu-Funar, să te rățoiești avântat la I.Iliescu, să iei la mișto p'alde Văcaru, Văcăroiu, Negrițoiu, Solcănoiu, Ghermănoiu, Etceteroiu, să-i înțepi *petit*, însă simțit, pe-ai lu' nea Romanu' și să-l sfidezi obligatoriu pe ASu' Măgureanu, și din contră: să-i lauzi copiosu' pe-ai lu' tata Coposu, pe-ai lu' Constantinosu', pe-ai lu' Quintosu', pe-ai lu' Patriciosu', pe-ai lu' Regescu și pe-ai lu' Manolescu, pe fiecare în parte și pe toți la un loc, că nu se știe de unde sare iepurele manaratha , nu-i așa...? Ori baremi să te faci că nu le vezi gafele colosale, prostia strigătoare la cer – în cazul unora –, păguboșenia evidentă ș.a.m.d. Și cu asta, bibicule, gata, ți-ai făcut datoria, ești aranjat, mai ales dacă apuci și un loc în *lista neagră*, a ălorlalți, care curând se va preface în *aia albă*...Ce nu pricep – în ruptul capului – ieroii unei asemenea mentalități, este că dumnealor nu parvin decât să reimplementeze, pe creștetul unei alte *mării*, concepția mamelucilor dintotdeauna: și anume, aia după care lumea se împarte, fără complicații, în buni și răi, vrednici și nevrednici, elită și ebonită..."

Uzurpatorul lui Aristarc s-a mutat la subsol

A trecut vara și n-am mai găsit timp să ne distrăm aici cu performanțele agentului post și preelectoral, uzurpator al pseudonimului călinescian Aristarc, în JURNALUL LITERAR (serie nouă, redactor șef Nicolae Florescu). Ne-am privat astfel de noile spectacole editorialistice ale belferului care amestecă și răstoarnă besmetic cuvintele, în sfidarea logicii și a gramaticii, cu unica țintă de a violenta apocaliptic cititorii, cum a făcut-o recidivist în nr.27-28 crt., sub pretextul comemorării a cinci decenii de la dispariția lui Eugen Lovinescu: „De n-ar fi decât refuzul rusofilismului și denunțarea bolșevismului antiuman și primitiv și nimeni decât numai cei îngenunchiați în fața turnului de la Kremlin nu ar considera că pot face front comun democratic al salvării naționale cu ideologia lovinesciană a sincronizării permanente la valorile Europei. De n-ar fi decât militantismul estetist al lui Lovinescu combătând formele totalitare de îngrădire a expresiei și a (sic!) falsului democratism, și pledoaria isteților academicieni apolitici ar trebui să fie resimțită ca o palmă pe un obraz îndelung încercat".ș.a.m.d.

În ediția din septembrie crt. a JURNALULUI LITERAR, numerotată de patru ori (nr.29-32), uzurpatorul reia mascarada incontinenței sale verbioase, cu forțe împrospătate în repausul estival, dar și cu neașteptate precauții, căci va fi atras atenția celor de la corectură să-l ferească de dezacorduri gramaticale, de virgule nelalocul lor ș.a.m.d., va fi rugat un coleg de redacție să-i reteze din paranoicele fraze, iar coloanele și le-a trecut din fruntea paginii întâi în subsolurile paginilor 3 și 8. Aici, redus la o aroganță morocănoasă, obscurul minidictator ratat al literelor române crede a fi în stare, într-o suită de atacuri către toate azimuturile, să răspundă la ultima noastră notă, din nr.30 crt. al LITERATORULUI. Fără a putea contesta, dar și fără a-și recunoaște agramatismele și celelalte însușiri purtate jignitor sub firma Ministerului Culturii și a Societății de istorie literară „G. Călinescu", ipochimenul repetă în schimb maniacal exact ceea ce observasem că face în fiecare număr al altminteri laborioasei publicații: blestemă în fiecare alineat și-i arată cu degetul în toate direcțiile pe „naționaliști-comuniști", spre a le putea aplica, el, procedeele. Belferul în călduri nu pregetă în fața nici unei calomnii, oricât de inapt ar fi de a produce o minimă trimitere probatoare, ajungând să inventeze, în iresponsabilitatea-i năucă, o „atitudine de apărare a naționalist-comuniștilor în paginile respectivului număr din LITERATORUL". Printre invectivele și insinuările din arsenalu-i scârbavnic – de care nu scapă în numărul cu pricina nici Ion Rațiu, nici mulți alții – falsul Aristarc se face a ști până și locul de naștere și metehnele personale ale Diacului Tomnatic și Alumn semnatar prin tradiție al acestei rubrici. Se înșală, ca și în celelalte privințe.

Alt DIAC

Bibliografia LITERATORUL

- Mihai Eminescu, *Geniu pustiu*; aur, mărire și amor. Prefață, curriculum vitae și bibliografii de Al.Piru. Editura „Gramar", București, 1993. Colecția „100+1", Capodopere ale romanului românesc, 172 pag., 650 lei
- Nicolae Țic, *Evanghelia după Satan*, Editura „Viitorul românesc", București, 1993, 190 pag., 250 lei
- Alexandru Mica, *Ipostaze ale fantasticului în romantismul european*, Editura „Romcor", București, 1993, 150 pag., 600 lei
- Alexandru Mica. *Fantasticul romantic între miraculos, terifiant și grotesc la E.T.A Hoffmann și N.V.Gogol*, Editura „Romcor", București, 1993, 190 pag., 700 lei.
- Alexandru Mica, *Fantasticul introspectiv și fantasticul „voalat" ca sursă de cunoaștere la N.V.Gogol, E.A.Poe și Ch. Dickens*, Editura „Romcor", București, 1993, 166 pag., 650 lei
- Florica Madritsch Marin, *Purtându-ne destinul*. Poezii (ediție bilingvă româno-germană), Editura „Paideia", București, 105 pagini, fără preț pe copertă
- Mircea Petean, *Călător de profesie*, Editura „Albatros", București, 1992, 119 pag., 600 lei.

Muzeul Memorial G.BACOVIA

Muzeul Literaturii Române organizează vineri, 17 septembrie 1993, orele 12, la sediul Muzeului Memorial din strada G.Bacovia, nr.63, sect.4, redeschiderea acestui lăcaș de cultură.

Repunerea așezământului cultural în circuitul muzeal din Capitală coincide cu aniversarea nașterii Poetului (17 septembrie 1881).

Festivitatea redeschiderii muzeului va fi marcată de participarea unor importante personalități ale vieții culturale și artistice. Domnului Gabriel Bacovia, fiul poetului, i se vor alătura: prof.univ.dr.Alexandru Balaci, membru corespondent al Academiei Române, istoricul și criticul literar Mircea Tomuș, ministru secretar de stat la Ministerul Culturii, și poetul Adi Cusin.

Vor da glas versului bacovian actorii: Cristina Deleanu, Ilinca Tomoroveanu, Eugen Cristea și Traian Stănescu.

Acordurile muzicii clasice vor vibra la aceste confluențe literar-artistice prin arcușul lui Marius Bîclea din orchestra de cameră a Radiodifuziunii Române. ■

Literatorul

Săptămânal de literatură și artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul III, nr. 37 (106) 1993

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Redacția:
Lucian Chișu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu
-redactori șefi adjuncți
Valerian Sava
- secretar general de redacție
Radu Băieșu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
- redactori
Mihai D. Popescu
- ilustrația și machetarea

Adresa redacției:
București, Piața Presei Libere nr. 1, cod 71341, tel. 617.10.23; 617.60.10, int. 2243, 2248, căsuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă, Publicitate și Tipărituri, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București

Anunțăm cititorii noștri că abonamentele la revista "LITERATORUL" se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. – PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 București – Piața Presei Libere nr. 1, România

Publicația este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziția 2046.

ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată

© JORDAN

Tiparul executat la PROGRESUL ROMÂNESC SA București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

Anaïs Nin. Patru moduri de a cultiva jurnalul intim

Găsesc în jurnalul scriitoarei Anaïs Nin câteva notații interesante despre motivația de a ține un jurnal. Ea vorbește, de pildă, de patru *obișnuințe* pe care le cultivă jurnalul: (1) *obișnuința de onestitate* („pentru că nimeni nu-și poate imagina că jurnalul va fi citit de cineva"), (2) *obișnuința de a scrie despre ceea ce vă atinge mai mult* (notăm cu precădere în caietele noastre ceea ce ne impresionează mai mult, ceea ce ne provoacă spiritul, pe scurt: ceea ce vine spre noi ca obiect de cunoaștere), (3) *obișnuința de a improviza în jurul oricărei teme* și (4) *obișnuința spontaneității, entuziasmului, naturalului.*

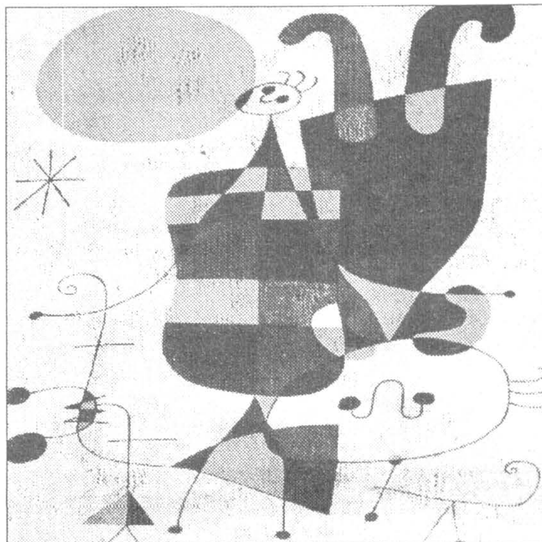
Sunt, evident, și alte rațiuni care determină pe cineva să noteze zilnic într-un caiet. Dar să rămânem la cele semnalate de Anaïs Nin. Obișnuința onestității (sincerității) este în afară de orice discuție. O recunosc toți cei care scriu jurnale, ceea ce nu înseamnă deloc că ei sunt totdeauna sinceri când vorbesc de ei și de alții. Este o lege că scriitura deplasează, amplifică sensurile. De ce n-ar funcționa ea și în discursul fragmentar al jurnalului? Să luăm exemplul celor 60 de caiete rămase de la Anaïs Nin. Ele constituie jurnalul unei femei care își povestește viața. O femeie – recunoaște singură – emotivă, interesată mai mult de viață decât de literatură („a trăi mă interesează mai mult decât a scrie"). Notează cu toate acestea zilnic în caietele sale cu sentimentul că se află la adăpost de privirile inchizitoriale ale criticii. Se teme de critica literară pentru că ea îi distruge spontaneitatea și îi cenzurează limbajul emoției. Cunoaște pe criticul Edmund Wilson și descoperă, deodată, în el o figură oprimantă: „toată tirania părintelui, zidul de neînțelegere și lipsa de intuiție a tatălui".

Influența psihanalizei se vede limpede în identificarea criticului literar cu persoana castratoare a tatălui. În realitate scriitorul autentic nu scrie cu gândul la criticul literar și, chiar dacă ar scrie, critica nu-i făcută să reprime literatura și să cenzureze limbajul emoției. Imaginea *criticului–monstru, părinte castrator* e falsă și apare de regulă în imaginația scriitorului nesigur de el însuși. El își fabrică, din această pricină, piedici și caută motive pentru a nu scrie. Ceea ce nu se întâmplă cu prolifica Anaïs Nin. Cu teamă de „monstrul" Edmund Wilson, ea scrie, totuși, multe romane și notează mai ales în caietele sale ceea ce *vede, ascultă* și *simte*. Cât despre ideea că jurnalul în care notăm nimicurile vieții cotidiene nu este și nu va fi citit de nimeni, ea este falsă. Jurnalul cu un singur destinatar (autorul care îi scrie) ajunge, dacă nu este distrus la timp, un bun public după moartea diaristului.

Celelalte obișnuințe sunt mai mult sau mai puțin reale, cu observația că la Anaïs Nin domină „algebra emoțională", iar credința ei de a „locui inconștientul și [de a scrie] totdeauna în acest regat" este numai în parte împlinită. Ea scrie, de regulă, despre faptele mărunte ale vieții și inconștientul rămâne doar o temă de meditație. Nu pătrundem în acest regat și nici nu se vede din jurnal în ce fel trăiește prietena lui Otto Rank în acest spațiu incontrolabil.

Se vede în schimb viața ei în celălalt „regat": al mondenității. Anaïs Nin este o *culturală* care, sub influența școlii lui Freud, își caută complexe și, evident, le găsește. Are mulți prieteni printre celebritățile zilei și trece, ritualic, prin drame sentimentale pe care le notează cu oarecare pedanterie în caietele intime. Jurnalul este destinat, nu mai încape îndoială, tiparului, de aceea sinceritatea lui este relativă, iar spontaneitatea rămâne discutabilă. Ca și *naturalul* trecut de autoare, s-a văzut, printre *obișnuințele* genului autobiografic. Dar ce este *natural* și *nenatural* în ceea ce însemnăm zilnic și cât de *naturali* sau prefăcuți suntem în notele noastre intime?

Cu aceasta revenim la tema personajului care se exprimă și își construiește o față publică într-un jurnal intim (personajul de la suprafața textului) și la al doilea personaj, acela care se ascunde în pivnițele scriiturii intime. Autoarea celor 60 de caiete nu face excepție de la regulă. Însemnările ei arată la suprafața textului o femeie inteligentă și sentimentală, dornică de succes și, în același timp, dezamăgită de lume. Este deseori bolnavă și reflecțiile ei despre nevroză (boală subtilă care paralizează voința de acțiune) nu sunt lipsite de interes. Nu știu cât de exacte sunt din punct de vedere medical, dar imaginația din jurul bolii este bogată și câteva fantasme se rețin. Una este chiar obsesia femeii culturale de a avea succes, în viața mondenă și în artă. Anaïs Nin este mereu îndrăgostită și voința ei de a străluci în adunările intelectuale este evidentă. O mutație importantă s-a petrecut în ceea ce privește spațiul acestei ambiții. În secolul trecut (și chiar la începutul secolului al XX-lea), locul retoricii galante este *salonul*. Femeia culturală are zi de primire, adună în jurul ei câteva personalități din sfera artei și a politicii și notează în caiete secrete viața ei intimă. Un secol mai târziu, femeia culturală are săptămânal oră la psihiatru și nu ratează congresele, colocviile, dezbaterile televizate pe teme diferite, de la sex la politologie. Anaïs Nin nu „trece" încă la televiziune pentru simplul motiv că nu există încă televiziunea, dar nu scapă reuniunile intelectuale importante și întreține bune relații cu presa. Din cronica acestor evenimente iese un personaj original (cel din subtext): o femeie sensibilă care își caută o imagine publică și o fixează în cele din urmă la confluența dintre viața sentimentală și viața intelectuală. Psihanaliza i-a dat câteva idei și i-a dat și dorința de a-și construi o biografie în acord cu ele. Din acest punct de vedere Anaïs Nin este o bună fiică a secolului său. Instituția paternității îi pare și ei compromisă și, cum arătam mai înainte, autoarea o identifică chiar și în spațiul criticii literare. Transfer care sporește dosarul profesiunii noastre, și așa încărcat...

Miró, Chipuri răsturnate, 1949

Există, totuși, o notă simpatică în aceste însemnări mondene, de cele mai multe ori superficiale, și anume bovarismul unei femei din epoca psihanalizei. Naratoarea din aceste caiete încărcate ca o cămară la sfârșitul toamnei își fabrică o personalitate și își analizează, cu oarecare grație, fantasmele pe care și le inventează. *Naturalul* (sau cum ar zice cunoscutul personaj „naturelul") ei este opera unei imaginații care se întinde sistematic pe divanul analizei. Celebrul divan... ■

Mihai DRĂGĂNESCU

Netimp și eternitate (I)

1. Eternitatea nu se reduce la netimp. Eternitatea este mult mai mult decât netimpul. Este existența profundă în forma ei primordială. Este ortoexistența primară care se revarsă generând sursele universului: este, în imagine religioasă, Dumnezeu însuși.

2. Netimpul nu este prezent permanent, deși se poate spune că are și acest aspect: nu este nici timp comprimat, deși are și acest aspect.

3. Netimpul nu este nimic, după cum nespațiul nu este nimic.

4. Netimpul este o proprietate a eternității.

5. Existența profundă în lumina timpului este eternitatea.

6. Netimpul este un aspect al existenței profunde, legat de timpul unui univers, dar care nu este timp deși este un element din care provine timpul.

7. Cum poate fi netimpul un element din care să izvorască timpul? Netimpul este toate timpurile și nici un timp.

8. Eternitatea pe lângă netimp mai are și un sentiment al existenței proprii, de fapt un ortosens fenomenologic „a exista, în sine, din sine și întru sine".

9. Netimpul mai are și un cronos, un ritm al schimbării fără timp, deci, fără durată, schimbare înainte și înapoi, fără direcție.

10. Netimpul este în sine.

11. Cronosul este din sinea netimpului.

12. Timpul este întru sinea netimpului.

13. Netimpul după întoarcerea timpului în netimp condensează timpul precum am așeza foi fără dimensiune una peste alta și una într-alta. Toate timpurile sunt aici.

14. Netimpul este unitatea timpurilor și contopirea mișcărilor în eternitate.

Recea – Făgăraș, 16 august 1993

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

VIAȚA CĂRȚILOR

Cutia cu marionete

Radu F. Alexandru
MLAȘTINA
Editura
„Cartea Românească"
București, 1992

Ca o parafrază la universul lumii baroce a lui Calderon, volumul de teatru *Mlaștina* al lui Radu F. Alexandru ortografiază sintagma actualității: viața e simulare. Personajele acestei cărți, „fiecare cu spațiul lui, mai mult sau mai puțin luminos, fiecare cu singurătatea lui mai mult sau mai puțin totală" vor fi cu siguranță, în scenă, supravegheate, de pe un podium, de un dirijor. El va da intrările, el va marca pauzele, el va invita grupuri de actori să intre în conflict, decupând monologuri sau îngăduind aparte–urile personajelor. Dirijorul ar putea fi regizorul sau scriitorul însuși, ori un personaj misterios, capabil să exprime o poziție de autoritate în raport cu participarea uneia sau alteia dintre figurile dramatice la evoluția tramei. Pentru că obsesia tematică a *manipulării*, a sufocării personajelor într-un univers covârșit de condiționări silnice, alienante, este proiectată, adesea, la nivelul sugestiilor autoreferențiale ale textului. Iar atunci când nu sunt ale textului, ele vor impune, în chip explicit, o montare scenică în cheie autoreferențială, ca în cazul farsei *Jucăriile mecanice*. Scara va fi transformată „în «cutia» proprie spectacolelor de marionete". Personajele care vor intra mai târziu în scenă trebuie să fie semnificate de prezența unor manechine. „Mânuitorii de decor se ocupă de «acționarea»" lor. Regizorul tehnic va interveni „din când în când în timpul spectacolului, pentru a întreține buna funcționare" a fantoșelor. În *Privind în jur cu ochi fără lumină* cineva mărturisește impresia că „lupta" se desfășoară „după un plan diabolic prestabilit: fiecare cu rolurile /lui/ bine precizate,... fiecare știind de la început deznodământul.

Variațiunile pe tema aceasta a manipulării existențelor într-o lume „care te înghite, te trage la fund implacabil și ireversibil" „sub munți de minciună și compromis", descoperă, în literatura dramatică românească, imaginea unui infern ce poate fi descompus concentric (deși succesiunea pieselor în volum nu pare să urmărească explicit o atare sugestie), în tradiția cercurilor dantești. Primul inel ar fi ocupat de cei al căror martiriu ispășește „culpa" inadecvării la o societate întemeiată pe legea „căii de mijloc" (*Mlaștina*), pe cea a minciunii și a simulării (în comedia *Căutătorii de aur*).

Al doilea cerc îi cuprinde pe cei ce simulează de comun acord, cu premeditare, într-un scenariu la care participă în scopuri terapeutice. În *Arta reanimării colective* un cuplu de bătrâni își construiește (pentru a câta oară?) ambientul inaugural al unei idile sentimentale. Pătrundem în cel de-al treilea, din *Privind în jur cu ochi fără lumină*, cel a crimei – consecință a manipulării conștiinței prin acțiunea sufocantă a bunului simț și a bunelor intenții care îndeamnă la conformarea cu morala publică, și a manipulării existenței umane prin iresponsabilitate.

În fine, în cel din urmă cerc, și cel mai teribil, descoperim singurătăți mutilându-se reciproc, când cu cinism, când cu cele mai „nobile" sentimente, într-un marasm copleșitor și feroce al instinctelor pervertirii. Simularea devine singura rațiune de a fi pentru personajele din *Carnavalul*, fie că se încearcă soluții izbăvitoare, fie perfide și criminale. Un orwelian „ministru al adevărului", acum „eliberat din funcție", inventase Biroul Roz care să funcționeze în slujba potentaților statului pensionați, să-i facă să treacă mai ușor momentele depresive ale inactivității, „să înțeleagă că viața este totdeauna frumoasă"... Femeile – gheișe angajate în „dispozitivul" Biroului Roz, capătă, însă, dinspre stat, misiunea de a face delațiuni, urmând a fi ulterior ele însele sacrificate. Deci propriului său „proiect" îi cade victimă „ministrul adevărului", dar și tânăra ademenită să facă ceea ce face de promisiunea că-i va fi absolvită soțului o grea culpă socială. Avertizată asupra propriului ei sfârșit, tânăra îl omoară pe ministru, dar nu se sinucide apoi, cum ar fi cerut-o logica conflictului, scriitorul temându-se, îndrăznesc să cred, să nu dilueze melodramatic finalul.

Sebastian–Vlad POPA

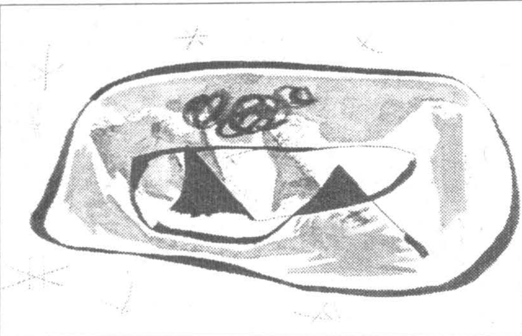
Două debuturi și o certitudine

Daniela Zeca
ORFEEA
Anca Mizumschi
EST
Editura
„Viitorul Românesc"
București, 1993

O carte care cuprinde două „volume" de poezie (reunite și legate între aceleași coperți din motivul exclusiv al economizării cheltuielilor tipografice) ridică recenzentului câteva mici probleme. Dincolo de atenția la distribuția proporțională a comentariului, una dintre ele ar fi rezistența la ispita comparării. Prudența e cu atât mai necesară, cu cât ambele autoare se află la momentul debutului.

„Volumul" *Danielei Zeca* se intitulează *Orfeea* și este primul în ordinea lecturii. Titlul adăpostește, de fapt, un ciclu poetic mai amplu, compus din unsprezece poeme al căror suflu nu face neapărat trimiterea către o unitate ciclică. Lectura lor primă e însoțită de o ciudată impresie de discofort și, în același timp, de agreabilă curiozitate. Parcă te-ai afla în vecinătatea, dacă nu chiar în voia, unei invitații și a unei respingeri alternate capricios. E momentul unei prime zăboviri necesare și, pe cât posibil, lămuritoare. Explicația ar putea veni dinspre combinatorica prozodică la care recurge Daniela Zeca. O frază poetică amplă, uneori excesivă, străbate lungi porțiuni de vers alb, aproape colocvial, pentru ca uneori să se odihnească în segmentele ritmate și rimate ale versului clasic. La nivel formal, acestea din urmă sunt și pasajele mai alerte, în care ideea se limpezește până la revelații surprinzătoare. Imagistica are uneori străfulgerări blagiene, dar, în ansamblul ei, trădează o nereprimată apetență a poetei spre stilul încărcat. Nu puține sunt cazurile când o idee cunoaște câteva reluări, în comparații juxtapuse care își diminuează reciproc efectele. Procedeul poate fi un viciu, dar și o adecvare la temă. Motivul singurătății, prezent pe tot parcursul volumului pare a justifica obsesia inventivității imagistice.

Anca Mizumschi propune prin „volumul" *Est* o poezie aflată la antipodul stilistic al „colegei de carte". Nu știu dacă debutul ei survine la o vârstă a debutului, dar am convingerea că depășește nivelul surprizei și al promisiunilor pentru a se instala în teritoriul

Miró, Tablou, 1930

certitudinilor. Discursul poetic al Ancăi Mizumschi înlătură cu dezinvoltură tot ceea ce ar putea reprezenta o verbalistică a superfluității. Metaforizarea barocă nu intră între sursele de poeticitate ale pieselor sale. Dimpotrivă, cele mai multe poeme par construite conform unei banale logici narative, într-un limbaj ce își asumă cu predilecție intenția de tranzitivitate. Structura lor se supune unui model ingenios cu puternice atribute de originalitate: poezia acumulează notații precise, decupaje ferme din faptul cotidian, pentru a se „aduna" în final într-o imagine secundă – reflectare și definire interioară a realității – de o firească și energică liricitate. Realitatea primă este aceea a existenței reificate, robotizate – un fel de viață pe cartelă, pe care titlul volumului, *Est*, o sugerează foarte bine. Poeta știe însă că din acuzații pătimașe și imprecații violente nu se prea naște autentică poezie și preferă acestei ipostaze reflecția cu virtuți emoționale. Poezia ei își trage energia dintr-o autentică stare de frig existențial („E atât de frig" – un titlu pe care-l poartă șase poezii). Și convinge.

Andrei GRIGOR

Rezervația de poezie

Ioan Vasile Marcu
LACRIMA DE SEARĂ
Colecția revistei
„Arca"
Arad, 1993

Ioan Vasile Marcu scrie versuri simple, solemne, energice. Influența liricii lui Octavian Goga se face simțită nu doar în „timbrul" poetic, ci și tematic. Raza de stea a poeziei luminează tremurător adâncurile istoriei: „Iancule durerea noastră/ Ce treci gânditor pe coastă/ Numai flacără albastră?/ Chipul tău, mândră tulpină,/ Din a morților grădină/ Numai Domnului se-nchină". Deși, asemeni majorității poeților de azi, Ioan Vasile Marcu părăsește tribuna socială, poezia sa nu renunță la caracterul oficiant, la odăjdiile de poeta vates, care celebrează funcția purificatoare a artei, desprinderea ei de contingent și înălțarea fiorului liric pe piedestalul valorilor clasice. Lumea înconjurătoare se recompune, grație unei selecții atente, natura, anotimpurile, simțirea umană esențializându-se pentru a deveni coloanele de certitudine și durabilitate ale templului poeziei. Simbolica respectă primordialitățile georgicelor și bucolicelor: vara e „de foc", toamna vine dinspre „miază–noapte", un „cal, potcovit cu șoapte" l-ar putea trece spre iarnă. Versul e atins de sentențiozitate, pare, de aceea ușor anacronic față de exacerbarea modernistă a poeziei contemporane. Duce cu el poveri de înțelepciune sau instaurează valorile eterne: „Copacii nu încărunțesc./ Ei sunt albiți doar de ninsori./ Atât cât ne iubesc,/ Ne-așteaptă înfrunziți în zori.// Doar uneori îngălbenesc,/ Închipuind imense flori/ Și chiar atunci când ruginesc./ Își mută sevele-n viori". (*Copacii*)

Poetul însuși descinde dintr-un peisaj expurgat de cotidian, pe care versurile îl exprimă cu un patetism vetust: „Eu sunt acela ce vine din balade/ C-o floare de culoarea veșniciei/ Sufletul meu între cuvinte, arde,/ Lăsând văpaia-n lumea poeziei". Ioan Vasile Marcu crede cu ardoare în existența mitului poetic, în interiorul căruia motive precum frumosul, viața, femeia, florile sunt captate în prisma poeziei. Tortura creației nu se desfășoară la nivelul experienței ci la acel al intensităților trăirii. Poetul își pune întrebări clare, iar neliniștile sunt explicite: „Jos pe ape neumblate/ Stelele-s nemăsurate,/ Ochiul treaz veghează sus,/ Eu sunt viu și totuși nu-s". (*Lupta cu mine însumi*)

Starea de visare și de entuziasm liric ia uneori turnuri apoteotice, semn al supremației orizontului și plecării spre stele. Pe pământ clienții săi permanenți sunt „hoții de iluzii" iar atunci când coboară din rezervația sa lirică în lumea reală, descoperă că „într-un colț de bibliotecă/ un tânăr învață să zboare/ simte prin măduva oaselor/ poezia plimbându-se".

Dacă scrie în manieră modernă, lepădându-se de veșmântul clasicizat al versurilor, Ioan Vasile Marcu destramă prejudecata existenței, în ce-l privește, a modelului suveran care exercită asupra-i presiuni și inhibiții. Obsesia poetică îmi pare mai proaspătă, mai plină de autentic, când e însoțită de ispita alergării după himera iubirii și după iluzia fericirii: „S-a întâmplat între al doilea și cel de-al/ treilea vis, în prima noapte/ în care mi s-a părut că poezia mă părăsește,/ când, m-am hotărât să plec spre locul acela.../ Aveam întâlnire cu Ea!/ În piața cu un singur anotimp,/ fericirea, în chip de femeie,/ umblă desculță, și-n loc de poșetă/ avea sub brațul drept un vers,/ frumos cum nu mai văzusem altul./ Și ea mă tot striga și eu eram acolo,/ dar nu îndrăzneam să mă arăt..." (*Întâlnire*)

Scriind despre lume după ochii și sufletul său, Ioan Vasile Marcu se arată a fi un apărător al valorilor deja impuse, cutreierat de dorurile și iubirea de frumos ale unei tradiții artistice fertile.

Lucian CHIȘU

Dragostea și civilizația

Mircea Mihai
IANA
Editura
„Porto-Franco"
Galați, 1992

În *Iana*, Mircea Mihai își plasează strategiile imaginarului în contexte în care se dovedește expert. Rămâne de văzut dacă realitatea propriu–zisă devine literatură, dacă, altfel spus, literatura sa dobândește acele însemne ale *vieții*, pe care numai puterea de creație le poate oferi. Și se poate afirma fără șovăire că ni se propune cu adevărat o faptă literară, cel puțin prin buna percepere a detaliului, prin creația de personaje credibile, prin plăcerea irepresibilă de a povesti; mai puțin prin unele tendințe de „literaturizare", care conduc la exprimări nefirești.

Cartea se pornește anevoios, apoi prinde tot mai mult ritm și cheag, pentru ca finalul să ajungă la o patetică și voit–multiplă cogitație existențială, suficient de revelatoare. Pe scurt, ne aflăm într-o tipografie, Iana, o isteață și frumoasă linotipistă, se îndrăgostește de inginerul șef Topșa, evident un „pozitiv". Se întâmplă, automat, și reciproca. Intervin – c-așa e viața – factorii malefici să tulbure idila și să o împingă până la marginea tragicului: tatăl Ianei, personaj sumbru–demonic, o anume Firuța („parodie de feminitate"), șeful Radu Vâlcu, un prototip caricatural al incompetenței, vulgarității și neomeniei. Dar, peste toate acestea, tronează mișcarea diversă a civilizatoarei galaxii Gutenberg. Oaze de liniște și de regenerare sufletească găsesc cei doi îndrăgostiți la cabana pustnicului Gute (tipograf provenit din mediul cioplitorilor în piatră și în marmoră; se pare, taină mare, că este tatăl adevărat al Ianei!), la enigmaticul pădurar Anghele (fost învățător, fost artizan în lemn, apoi tipograf), și la „cuibul cucilor de lemn", o cabană cu un loc tăinuit. Ajunși aici, am putea observa că Mircea Mihai are predilecție pentru parabole și simboluri, probabil ca să contrabalanseze invazia realității cotidiene. Sunt și câteva inerente scene „tari", unele grotești (zaiafetul mărimilor din județ, plăcerea unei matroane–amazoane de a fi posedată pe un cal alergând încet, petrecerea burlescă a unor tipografi între care se află și neamțul Peter care ajunge la o nuntă din Plejoi; altele halucinante, de fapt, mai mult onirice, filme mentale, care se vor la limita dintre vis și realitate, inspirate probabil de ceea ce se numește fantasticul banalității; în fine, scene la limita dintre dramatic și tragic: moartea (sinuciderea?) tipografului Borta, fără o motivație plauzibilă, sechestrarea lui Topșa într-un beci coșmaresc, accidentul Ianei, care își pierde un braț în cazanul cu aliaj topit. În final, cei doi îndrăgostiți, Iana și Topșa, care au parcurs atâtea bolgii, se regăsesc apoteotic, într-o atmosferă alegorizantă, în natură (căci există și o civilizație a naturii).

Iana se vrea și reușește să fie un „poem" al luminii care învinge opreliștile.

Constantin TRANDAFIR

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ştefan Augustin DOINAŞ

Urma și litera

Sângele la mezat

Doamne
atât de străină
zvâcnește inima mea
ca pe-un maidan pe-o ruină
o sărmană cișmea

picură-ntruna complice
stropi argintii nelumești
parcă întruna mi-ar zice:
încă ești! încă ești!

pentru toți pentru toate
câte s-au botezat
neîncetat îmi tot scoate
sângele la mezat

Ca un simun

Ca un simun sfârșitul acestui mileniu
traversează deșertul Europei
o mătură
adună-ntre granițe gunoaie naționale

ce răget încă stins în gâtlejuri de lei!

un derviș coboară de pe cămila de aer
cu sabia cârnă cu ochii de diamant
scrie cu litere de nisip un adevăr
pe care astăzi nimeni nu-l mai
suportă

cârtițe mușcă sexul alb al
pătrunjelului
– ce monștri vom naște, Doamne?
întreabă
femeile violate în Bosnia

iară și iară
același strip-tease deșănțat al Istoriei
aceleași frontiere spiritualizate cu
sânge
aceeași pace mai crâncenă ca războiul

Cine plânge

cine plânge oare în genele noastre?
cine oare ne sfredelește oasele?

când te ating mă ating de o mie
de lucruri din care unul ia foc

poate că iubindu-ne nu suntem decât
un popas al celui care nu obosește
– drumețind mereu el se află întruna
la jumătatea drumului nostru

iată - pipăi lumea și recunosc
gura șoldul transpirația ta aurie
picurând de pe umeri de aer

ca o buburuză Dumnezeu își ia zborul
– așa credeam – din podul palmei
mele

de fapt
cade fără sunet în carnea ta

Urma și litera

sunt urma-ntrezărită în livadă
a celui care vrând din nou să vadă
ce-a mai rămas din lumea lui s-a-ntors
ca o lăcustă într-un lan de orz–
acum în cale nu mai pot să-i pice
decât uscate ultimele spice
pe celelalte verdele tumult
și vipia le-au scuturat demult

sunt litera mereu silabisită
a celui ce se-ascunde-aici – pretext
sub care se discerne ca prin sită
caligrafia primului său text
cel întocmit în paradis când Eva
și-a-ntunecat ființa de omăt –
cu fiecare clipă moartă seva
plăpândei lumi se-ntoarce îndărăt

Un singur vers anonim

pe cealaltă față a lumii stă scris
un singur vers anonim
o metaforă
în care îngerii își spală picioarele

gleznele lor luminează tulburarea
limbilor pământești
cine creează
acest vid această placentă roșie
din care țâșnește încă umedă țeasta
poetului?

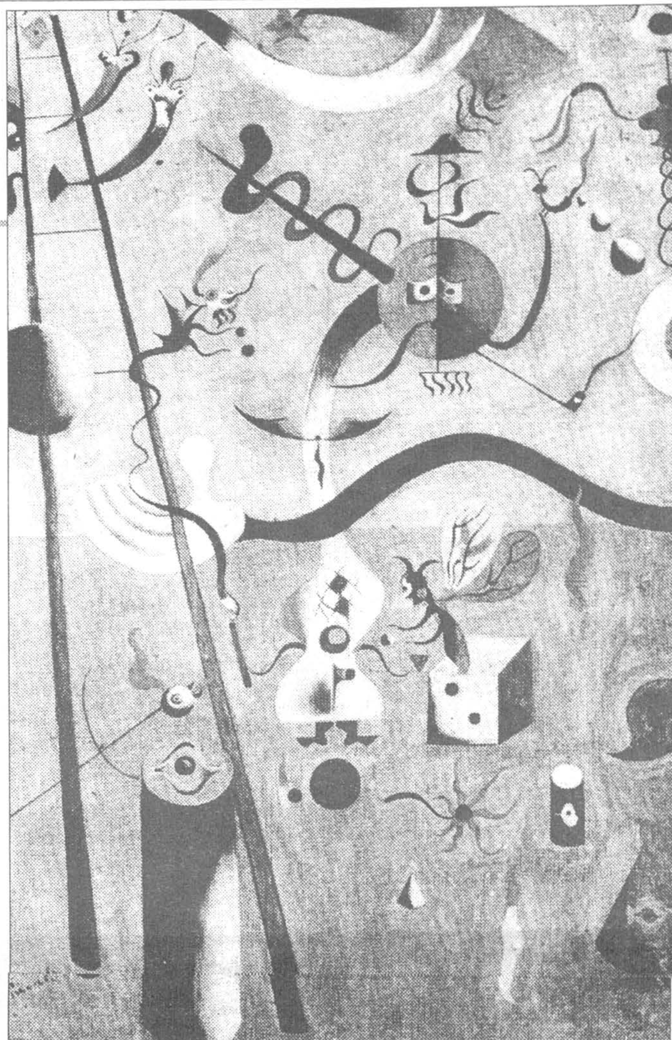
rugăciunea-l precede

Voi lucruri

voi lucruri care de jur împrejur
întrețineți subtila
mea ardere vinovată – vă jur
eu sunt numai feștila

friabil încovrigat și scrumit
mă descopăr spre seară
se topește în preajmă în mit
trupul vostru de ceară

flacăra aspră cea dintru-nceput
mi-e doar oaspete – moare
odată cu voi ca un basm încăput
într-o simplă rumoare

Miró, Carnavalul arlechinului, 1924-1925

Păzitorii

păzitorii acelor scutece
umblă acuma ca beți –
cine e-n stare să judece
firea lor de orbeți?

unul hotărâse prea repede
altul povestise prea rar –
zilnic vroiau să mă lepede
ca pe-un semn de hotar

fără să-mi numească nici maicile
de care-am fost înfiat
fără-a chema nici leoaicele
care m-au sfâșiat.

Leule smeule

sunt cel dintâi dumicat
pe care l-ai înfulecat
cu gura ta hămesită
care nicicând nu ezită –
unule
bunule
căpcăunule!

sunt cel de pe urmă os
pe care încă nu l-ai ros
în marea ta lăcomie
de pe la anul o mie
leule
smeule
Dumnezeule!

Preasfinte cuvinte

preasfinte cuvinte – vestale
de care nu mă mai pot
desprinde ca un despot
din brațele sclavelor sale

uimire de mire – ce nimb a
fugit cu ele din ceas?

greoaie de mâl mi-a rămas
datoare tăcerilor limba

De funia spânzurătorii

de funia groasă a spânzurătorii
atârnă nume de regi
un hipopotam
vine și scuipă Istoria în față

Doamne – scapă-mă odată de
coșmarul
acesta
aerian ca păpădia să zbor
peste crini imperiali care șomează

Doamne
pune-ți mâinile nemiloase
pe cocoașa lumii – cu bisturiul
curăță micul furuncul al fericirii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Tragedia n-a existat & grotescul abia a început

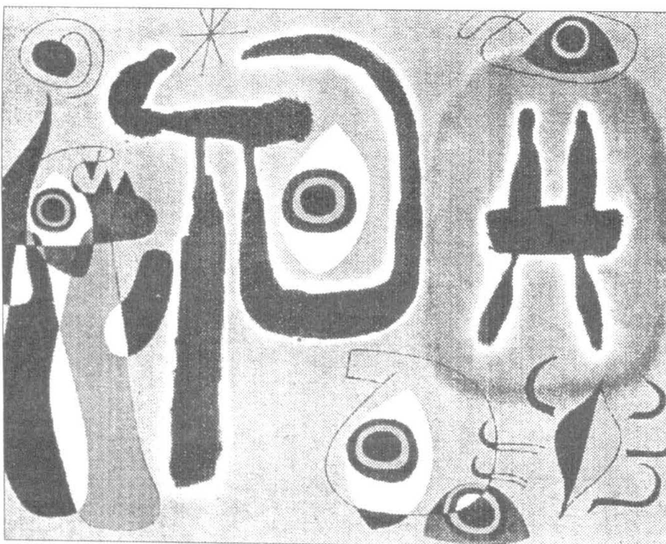
Contra unei sume calculate cu o glumeaţă precizie (lei patru sute optzeci şi şapte), Radu G. Ţeposu oferă cititorului, prin Editura Eminescu, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*. Cartea – o „istorie" care va să zică – nu e una dintre cele care supun lectura unui bombardament neîntrerupt de impresii şi revelaţii, dar n-o lasă nici să lenevească pe tot parcursul ei. Seamănă mai degrabă cu un avion care se roteşte pe deasupra unui teritoriu mai puţin cercetat, bâzâind uneori a victorie, alteori a sâcâire, şi nehotărându-se dacă să arunce prin trapa de lansare deschisă vreun container cu „ajutoare" ori vreo încărcătură explozibilă. Până la urmă nu aruncă nici una nici alta şi se retrage lăsând câteva nedumeriri asupra falnicei inscripţii de pe fuselaj: *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă.*

Ce ar fi aşteptat cititorul („terestru") privind în urma avionului „istoric" pilotat de Radu G. Ţeposu e uşor de determinat prin simpla definire a pretenţioaselor calificaţii folosite: tragic – „categorie a esteticii exprimând un conflict al cărui deznodământ este înfrângerea sau pieirea, în urma unor împrejurări vitrege, a unor persoane virtuoase, a unor idealuri sau a unor categorii sociale valoroase ✱ Fig. Zguduitor, jalnic, nenorocit" (DEX) *Grotesc*: „care este de un comic excesiv prin aspectul caricatural, neobişnuit de caraghios, ridicol, burlesc, bizar " (idem). Precizări oarecum superflue, iar în cazul adjectivului „întunecat" – de-a dreptul inutile. Cu sau fără ele, zarea de aşteptare a cititorului nu poate fi decât sensibil tulburată de vântul curiozităţii stârnit de un asemenea titlu. Un deceniu (literar) „întunecat", deci, plin de „înfrângeri sau pieiri" misterioase şi de întâmplări „zguduitoare, jalnice, nenorocite" – unele, „caraghioase, ridicole, bizare" – altele, urma să fie dezvăluit şi „istoricizat" prin analiza minuţioasă a unor tainice reţele subterane. Nu ştiu dacă ar fi fost bine sau rău, dar „Istoria..." (etc) lui Radu G.Ţeposu nu face nimic din toate astea, ci investighează, conceptualizează, plasează în categorii şi inventariază fenomenul postmodernist aşa cum s-a manifestat el prin generaţia optzecistă pe parcursul deceniului nouă. Adică „istoria" în discuţie face bine ceea ce face, după ce-şi lasă în urmă oţiozităţile din propriul titlu. Căci, dacă afară-i vopsit gardul, iar înăuntru-i leopardul, „leopardul" din carte nu seamănă deloc cu cel desenat pe gard, fiind, în opinia mea, „destul" de viu şi de adevărat. Altfel spus, între titlu şi conţinutul pe care îl anunţă nu există nici o legătură şi chiar dacă am încercat să găsesc vreuna, mai subtilă, măcar în spiritul relaţional al ironiei *postmoderniste*, n-am aflat-o nici acolo. Încât o explicaţie ceva mai logică nu poate fi găsită decât în teritoriul mentalităţilor *postrevoluţionare* încercate de ispitele senzaţionalismelor, demisterizărilor şi ipostazierilor eroico–victimizatoare. Simptomatologia n-a ocolit nici manifestările post–factice ale lumii literare, iar în ce priveşte o bună (cel puţin sub aspect cantitativ) parte a generaţiei optzeciste, de care se ocupă Radu G. Ţeposu, cazuistica e cât se poate de bogată.

Pe scurt: a fost generaţia postmodernistă care a străbătut deceniul *literar* nouă (întunecat sau nu prea) una tragică, supusă unor vitregii şi interdicţii „groteşti"?

Prezumţioasele înşiruiri semantice din titlul „Istoriei..." fac trimitere către un răspuns pozitiv. Demonstraţia alcătuită de autor dincolo de... gard se desfăşoară însă categoric împotriva acestei inscripţionări vădit publicitare: *Nu*! Chiar dacă intenţia „istoricului" nu a fost aceea de a-şi contrazice propria pre (sau „post") misă. Expozeul său istorico–critic mi se pare mai degrabă pus cu onestitate sub semnul încercării de a investiga şi reconstitui apariţia şi evoluţia unui fenomen cu o alură distinctă în literatura română postbelică. Din acest punct de vedere apare drept credibilă afirmaţia autorului că textul publicat arată „aşa cum era el redactat în ultima variantă, purtând ca dată ziua de 1 aprilie 1988". Într-adevăr, fără a fi marcată de semnele unei politizări trecute, cartea nu cuprinde nici indicii ale vreunei politizări prezente. Încât şi viziunea asupra fenomenului optzecist accede la o largă credibilitate.

În această viziune aproape nimic din factorii de contextualizare ai apariţiei, formării şi evoluţiei generaţiei postmoderniste nu e lăsat deoparte. În loc de orice altă „descriere" secundă e de citat aici chiar autorul, cu un amplu şi semnificativ fragment al „Istoriei" sale: „Este perioada (sfârşitul deceniului opt – nota mea) unei intense activităţi culturale în cercurile studenţeşti, a unei veritabile efervescenţe a cenaclurilor literare (...). La Cluj îşi continuă activitatea revista *Echinox* şi cenaclul cu acelaşi nume, *Dialog* şi mai apoi *Opinia studenţească* din Iaşi sprijină în mod constant pe noii veniţi, revista *Orizont* din Timişoara oferă, cu tot mai multă generozitate, posibilităţi de colaborare tinerilor scriitori. La Bucureşti, în jurul revistei *Amfiteatru*, încep să se strângă şi să colaboreze poeţii afirmaţi în Cenaclul de luni şi prozatorii de la cenaclul «Junimea» al Facultăţii de Filologie din Bucureşti şi tot aici revista *Convingeri comuniste* devine un spaţiu publicistic pentru tinerii scriitori. Treptat, majoritatea revistelor din ţară oferă colaborări noii generaţii, încât se poate vorbi de un sprijin aproape sistematic al presei noastre literare, între care *Convorbiri literare, Steaua, Luceafărul* deţin întâietatea. Mulţi critici tineri primesc rubrici permanente (...), participă la anchete organizate, opiniile lor fiind tot mai frecvente şi mai răspândite (...). Mulţi critici şi scriitori îşi fac o datorie profesională din a prezenta în reviste poeţi şi prozatori, din a recomanda editurilor volume de debut. Editurile Cartea Românească, Albatros, Dacia şi Junimea încep deja să sprijine primele apariţii, multe dintre ele cu prefeţe sau recomandări ale criticilor consacraţi. Starea generală e de întâmpinare favorabilă, de stimulare şi generozitate culturală, care probează că noul val de scriitori nu apărea pe un gol şi nici pe un fond de ostilitate". (Dacă Radu G. Ţeposu o solicită, sunt gata să-i cedez din drepturile de autor o parte proporţională cu dimensiunile citatului de mai sus; îl avertizez că respectiva parte e infimă şi nu compensează adevărul incontestabil al enunţurilor sale).

Miró, Soarele roşu nimiceşte păianjenul, 1948

Totul de subliniat, nimic de corectat în aceste aserţiuni. Poate doar de adăugat şi de recapitulat. Deci: generozitatea *majorităţii* revistelor (între care una cu un titlu funest – *Convingeri comuniste* – şi alta a cărei orientare de atunci e vehement blamată acum – *Luceafărul*), colaborări permanente, recomandări prestigioase şi autoritare, sprijin editorial, absenţa unui „fond de ostilitate". Ar mai fi fost, desigur, de nominalizat şi cei care dirijau pe atunci revistele şi editurile citate, având un aport esenţial în lansarea unora dintre componenţii generaţiei care astăzi îi injuriază dovedind, cel puţin, o dezagreabilă ingratitudine. Poate o istorie mai puţin „tragică" & mai puţin „grotescă" le va consemna numele. E drept că omisiunile onomastice ale „Istoriei...." lui Radu G. Ţeposu nu sunt numeroase. Sub un anumit aspect sunt însă semnificative. În schimb, inventarierea componenţilor generaţiei optzeciste e, bănuiesc, completă. Şi nu totdeauna semnificativă. Sunt categorizaţi şi comentaţi 73 (şaptezeci şi trei) de poeţi, 36 (treizeci şi şase) de prozatori, 25 (douăzeci şi cinci) de critici. Un total de 134 (una sută treizeci şi patru) scriitori postmodernişti apăruţi cu cel puţin o carte pe parcursul „întunecatului deceniu literar nouă" (până la 1.04.1988!) Nu spun că e prea mult. Nu e însă nici puţin. În orice caz, adăugată la prezentările contextualizante anterioare, această precizare numerică întregeşte imaginea veridică a destinului pe care l-a avut fenomenul postmodernist. Şi ea nu e deloc tragică. Nici grotescă. Iar în ce o priveşte, pentru generaţia optzecistă deceniul care a consacrat-o nu pare a fi fost deloc „întunecat". Între un statut de marginalizare sau ostracizare şi unul de privilegiere, datele contextuale şi statistice fac mai degrabă trimitere către cel de al doilea. Desigur, cu un inevitabil grad de relativizare.

Şi atunci eforturile unora dintre postmodernişti de a-şi construi, retroactiv, o imagine „tragică" în planul afirmării literare, iar în cel al determinărilor politice una disidenţială apar atinse, abia acum, de „grotesc". Rămâne consolatoare constatarea că rareori asemenea eforturi sunt risipite de cei mai valoroşi apartenenţi la generaţie. E una dintre observaţiile generale, dar nu lipsite de semnificaţii, pe care „Istoria..." lui Radu G. Ţeposu le prilejuieşte.

Oalta apare la intersecţia unuia dintre atuurile iniţiale ale optzecismului cu unul dintre viciile sale recente. Punct de răscruce – anul 1989. În câteva secţiuni teoretizante ale lucrării sale, „istoricul" procedează la situarea fenomenului postmodernist în istoria (mai trecută sau mai apropiată) a literaturii române cât şi în „geografia" literelor universale. Procedeul nu putea lipsi din instrumentarul obligatoriu al cercetătorului serios hotărât să caute identitatea faptului de literatură şi în natura relaţionărilor sale diacronice şi sincronice. Pe deasupra, autorul nu dă semne că l-ar mânui în afara obiectivităţii, ci îl aplică fără emfaze exclusiviste, dar şi fără ipocrită modestie. Pentru un apartenent la chiar fenomenul cercetat e destul de bine. Proza, poezia şi critica optzecistă nu apar, în viziunea sa, nicidecum pe un teren literar pustiu ori părăginit. Elementul de continuitate este totdeauna judicios identificat, de la rădăcinile cele mai adânci până la generaţia imediat precedentă de scriitori cu merite uriaşe atât în recuperarea şi afirmarea principiului estetic cât şi în modernizarea literaturii române. „În această generaţie, care este a marilor împliniri literare postbelice şi prin care se defineşte de regulă literatura română contemporană, se încadrează cei mai străluciţi scriitori de azi (...) Ei alcătuiesc fondul substanţial al prezentului literar, izbutind, în numai trei decenii, să recupereze substanţa tradiţiei, dar şi să-şi împlinească opera prin cele mai noi achiziţii literare universale, provocând un sincronism adevărat, fără inhibiţii şi mimetisme" – spune Radu G. Ţeposu. Sau: „Criticii acestei generaţii (optzeciste – nota mea) nu pun preţ doar pe talentul critic, ci şi pe morala critică (şi, desigur, literară). Iar acest lucru n-a fost deloc greu de însuşit de la *generaţia precedentă* (sublinierea mea) care a dat o pildă strălucită". Afirmaţii corecte, fără cusur şi, e de crezut, convinse la data formulării lor. Ca o ilustrare la fel de convinsă, autorul citează, reverenţios, foarte multe nume din care preiau, oarecum la întâmplare, câteva: Nichita Stănescu, Marin Preda, Marin Sorescu, Eugen Simion, Fănuş Neagu, Valeriu Cristea, Ştefan Augustin Doinaş, Nicolae Manolescu, Nicolae Breban, George Bălăiţă, Mircea Ivănescu, Adrian Păunescu, Mircea Dinescu, Gheorghe Tomozei, Ion Horea etc. O listă – incompletă, desigur, din care nu lipsesc însă exemple incontestabile de modele – unele aproape clasicizate – literare şi de autorităţi critice recunoscute, aclamate şi chiar (pe alocuri) „cultivate" ca atare de mai toţi reprezentanţii optzecismului. Atunci. Fie din convingere, fie – sărmane slăbiciuni! – din oportunism.

Acum, mulţi dintre aceiaşi optzecişti au renunţat la convingeri şi, lăsându-se doar în seama celei de a doua „motivaţii", au deprins injurierea sistematică a unora dintre cei care le-au încurajat şi le-au protejat existenţa literară rămasă – în cazul aceloraşi – mult în urmă, în „întunecatul deceniu literar nouă". Dacă programul lor *literar* de atunci nu cuprindea demolarea şi injurierea, programul lor *politic* de acum le include printre principii. Interesele şi vocaţia postmodernismului postrevoluţionar au încetat să mai fie ale literaturii şi s-au deplasat în sfera politicii. Nu se ştie care dintre cele două vocaţii este de serviciu. Oricum, ambele ipostaze sunt părţi ale optzecismului, a cărui istorie tragică Radu G. Ţeposu n-avea cum să o scrie pentru că ea nu a fost astfel. Cât priveşte istoria grotescă a unora dintre optzecişti, se pare că ea se află abia la început. Cândva, probabil, va fi scrisă.

Andrei GRIGOR

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

STAREA LITERATURII

Din pagini adunate, şi îndărăt lumii pagini date

În 1942, la 15 septembrie 1948, în comuna arădeană Vârfuri, vecină cu Luncaviţa, vecină la rândul ei cu Delta du Danube (acea minunată ţară de ploaie de la sfârşitul şuvoaielor Evropii, limpezi ca cristalul şi rănite ca lumina), s-a născut. Va semna mai târziu IOAN LĂCUSTĂ. Cităm câteva pasaje din compoziţie: „căldură mare" (cca 500 de grame), un pachet de ziare vechi şi mototolite, două linguri murdare de gară mică, umor cât cuprinde. Se adaugă toată colecţia „Magazin istoric" la foc scăzut. Repet: la foc scăzut.

Celui mai bătut cu mâna pe inimă dintre toţi prietenii mei îi zic „la mulţi ani, înainte!" E clar?

— Îţi plac interviurile, Ioane... Lăcustă?

— Nu prea am fost intervievat. În orice caz, nu am un interes deosebit pentru ele. Pentru discuţii, aşa, între prieteni sau cunoscuţi, da. Altfel se leagă cuvintele, altfel te înţelegi cu celălalt. Şi chiar îi şi poţi spune ceva. Şi prin el – dacă interviul apare – poţi comunica şi cu cei care te citesc. Cum te consider unul dintre prietenii mei întru literatură, să discutăm, deci.

— Discutăm... Hai s-o luăm de la cei 45 de ani împliniţi pe 15 septembrie curent.

— Să trecem peste asta.

— Credeam că te fac să vorbeşti despre tine.

— Ce să spun despre mine? Duc o existenţă banală, monotonă, chiar ticăită în ritmul ei zilnic. Fără a fi totuşi un singuratic.

Îmi place viaţa, îmi place susurul ducerii ei, îmi plac oamenii, aşa cum sunt ei în acest final de secol, parcă mai grăbiţi, parcă mai buimaci, dar zvâcnind încă în ei minunea neprevăzutului dintr-un cuvânt, dintr-un gest. Literatura pe care o scriu, ca de altfel mulţi dintre cei din generaţia '80, de aici pleacă. De la privitul şi ascultatul susurului vieţii.

— Crezi că suntem o generaţie?

— Cred că suntem, optzeciştii, oricât vor unii – şi nu înţeleg nici acum de ce – să ne nege, să ne pulverizeze. Adică, spun ei, aşa, ca scriitori, luaţi unul câte unul, om mai fi şi noi ceva, dar în grup – ioc. Nu se există!

— Să ni se tragă de la „Desant"?

— Şi de la „Desant". Ce vină aveam, în fond, majoritatea celor din cartea aceea, care i-a enervat pe foarte mulţi „iubitori ai literelor române", că scriam bine? Că veneam într-adevăr cu ceva al nostru în scrisul de pe atunci?

I s-a reproşat d-lui prof. Crohmălniceanu că a făcut cu noi „politică literară". Nu ştiu ce fel de politică o fi fost, dar uite că până acum – au trecut, totuşi, zece ani – nici unul dintre noi n-a „acaparat" Uniunea Scriitorilor, cum se zvonea că intenţionează să facă desantiştii. Dimpotrivă, am rămas, în cea mai mare parte, la fel de la locurile noastre, păguboşi şi... cuminţi. Chiar cei care au crezut că după decembrie 1989 li s-au deschis cine ştie ce mari porţi, acum îşi cam muşcă degetele. Şi-au consumat şi ei porţia lor de naivitate.

— Nu crezi că putea fi şi altfel?

— Nu ştiu. Fiecare, în fond, îşi face şi îşi urmează drumul său. Ceea ce este mai potrivit să ne preocupe este faptul că ne-am lăsat furaţi de alte orizonturi, decât cele ale literaturii. Gazetăria, în primul rând. Nu vreau să vorbesc în numele altora, dar eu simt aceasta pe pielea mea. Am scris mult în aceşti ultimi ani, dar nu în primul rând literatură. La drept vorbind, nici chiar aşa de mult nu am scris. Doar că mi-am găsit un alt ritm, mult mai ordonat, mai disciplinat. O altă cadenţă, poate şi de la trecerea anilor.

— Şi care ţi-e „cadenţa" asta acum?

— Păi... Mai întâi vreau să termin un roman, *Vremuire*, început prin '87– 89, propus tot pe atunci Editurii Militare şi din care scrisesem ca la o sută şi ceva de pagini. Apoi l-am abandonat. Cele întâmplate după 1990 m-am făcut să privesc cu alţi ochi romanul început. Abia acum l-am reluat, de la primul rând, de la prima pagină. Ca să nu mă incomodeze, pe cele scrise anterior le-am rupt şi aruncat la ghenă.

— N-ar fi rău să faci mai des chestia asta...

— Dacă vrei! Dar rup destul de des pagini deja scrise, chiar dacă se află şi ceva bun prin ele. Dacă o pagină în totul ei nu e bună, n-are rost s-o păstrez. Ce-a ieşit bine, oricum, rămâne în mine.

— Altfel cum scrii: la maşină, cu tocul sau pe computer?

— Aveam, într-o vreme, fel de fel de tabieturi ale scrisului. Unele le-am şi evocat în *Linişte*, de exemplu plăcerea de a scrie cu un toc de lemn, butucănos, cu peniţă. Nu mai am acum această „mistică" a scrisului. Scriu cu orice, pe orice, oricând, oriunde. Mă frământă însă ceea ce scriu. Mi se pare că am rămas într-un registru minor.

— Criză de „creaţie"? De creştere?

— De ce nu? Dar parcă este şi altceva. Un fel de ciudă, de amărăciune că m-am lăsat furat de mărunţişuri.

— Parcă ziceai că ai scris mult.

— Ziceam şi eu ... Am terminat aproape un volum de proze, şi mai scurte şi mai „lungi". Poate îl voi mai şlefui în concediu (plec pentru aproape o lună în satul nostru, la Luncaviţa–Tulcea) şi spre sfârşitul anului să-mi fac curaj şi să-l predau la „Cartea Românească".

Lucrez, apoi, la această *Vremuire*, care este, de fapt, o „ediţie critică" a unui jurnal din august 1939 al unui gazetar, N.N. (pentru a nu crea confuzii i-am dat aceste iniţiale cehoviene).

În fine, strâng material documentar pentru o scriere mai amplă – nici eu nu ştiu deocamdată ce va fi – despre veacul nostru ce este pe ducă. Chiar aşa şi am de gând să-i spun cărţii: *Din veacul ce se trece*. Unele fragmente le-am publicat pe ici pe colo.

— Sentimentul ăsta al „minorului" de unde îţi vine?

— Trăiesc ceva foarte contradictoriu scriind. Pe de o parte, că nu am cuvinte suficiente pentru a spune exact ceea ce vreau să spun şi, pe de altă parte, că mă pierd în prea multe cuvinte, în vorbărie şi din această cauză pagina scrisă nu are forţă.

— În fond, tu de ce scrii?

— Nu am scris nici mai înainte şi nici acum nu scriu pentru altceva decât pentru a-mi păstra şi afirma libertatea. Abia scrisul, confruntarea mea cu cuvintele mele, vraja această nemaipomenită a aducerii lumii în pagină şi a răsfrângerilor pornite dinspre pagina scrisă spre lume, toate trecute prin sufletul tău, prin cugetul tău, prin trupul tău, mi-au ordonat viaţa şi m-au făcut să simt frumuseţea şi puterea libertăţii. Şi responsabilitatea libertăţii, desigur. Mai mult, m-au făcut un ins moral şi mi-au dat puterea de a crede în valorile morale descoperite de mine scriind.

— Ce a însemnat experienţa ta de publicist „istoric"?

— A fost hotărâtoare. Sunt, în acest septembrie, 21 de ani de când lucrez în redacţia *Magazinului istoric*. Aproape orice alt cuvânt este inutil. Anii adevăratei mele formări, anii maturizării mele, bucurii mari şi mâhniri adânci, timpul înţelesului că timp este pentru toate, prin creaţie, aici, între colegii mei, s-au petrecut. Şi mai este ceva. Contactul zilnic cu timpul fără margini al istoriei te face, te obligă să fii mereu tânăr, iar peregrinarea printre vârste nu te lasă să oboseşti, să te prăbuşeşti în amorţire. Scrisul meu datorează mult – şi un lector atent poate observa aceasta – contactului meu cu duhul timpului petrecut în istorie.

— Din „istoria" celor 45 de ani ai tăi, cum te priveşti?

— Cu oarecare plictiseală, pentru ticăiala de care îţi vorbeam mai înainte. Cu mirare, adeseori, cu umor şi ironie mai întotdeauna în tot ceea ce fac – chiar şi acum când vorbesc cu tine. Şi, peste toate, dacă vrei, cu sentimentul că-mi sunt totuşi prieten. Un fel de „vinovat" pentru a-mi suporta unele laşităţi şi compromisuri. Şi a le scuza, de fapt.

— Îţi doreşti ceva anume acum?

— Nu doresc, în general, prea multe. Doresc doar atât: cele ce-mi sunt să fie adevărate, curate şi luminoase.

În tot vacarmul acesta al unei lumi care nu se mai aşează, cred că am şi eu un rost, oricât de neînsemnat, al meu. Nu mă iluzionez cu gândul că aş fi putut face, până acum, mai mult decât am făcut, dar nici nu-mi plec capul ruşinat că am făcut doar ceea ce am făcut până acum. Te rog, scrie „făcut" şi nu realizat, căci, ştii şi tu, cât de vremelnice sunt „realizările".

Când am simţit, pe la treizeci de ani, adevărata forţa scrisului în mine, mi-am spus că, într-adevăr, voi fi scriitor. Am vrut să fiu scriitor. Şi nu mă ruşinez s-o spun: sunt scriitor român.

— Nu crezi că te-a lovit modestia?

— Sunt, poate, orgolios. Dar nu din imbecilitatea de a nu-mi da seama în ce lume trăim.

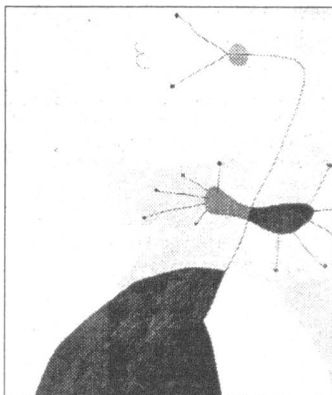
— În ce lume, ia zi-mi?

— În aceasta a noastră. Din veacul ce se trece...

Nicolae ILIESCU

Road to Freedom

Ce libertate are mâna?
Acolo unde-i spun va merge.
Ce libertate are ochiul?
Să nu privească ce nu vrea – nu poate.
Să nu ochească ţinta – fie ea şi om –
nu poate.
Nu poate interzice degetului să apese pe trăgaci.
Şi nici chiar degetul nu poate refuza
această apăsare.
Şi urechea are libertate oare?
Poate refuza să asculte insulta, ocara,
trufia, linguşirea, minciuna?
Poate refuza să asculte femeia care te iubeşte
şi pe care tu n-o iubeşti?
Şi câtă libertate iubirea are?
Cum vei plăti viselor robia iubirii atunci
când, aflat într-o lungă deplasare, vei refuza
să dai cinci sau o sută de dolari
fetei ce-ţi însângerează ochii
cu mersul ei de zeiţă?
Şi cum te vei culca lângă iubita soţie
după o lungă deplasare în care ai cumpărat
cu cinci sau o sută de dolari
iubirea fetei cu mers de zeiţă?
Freedom. Freedom. Freedom.
Road.Road.Road.
Ce libertate are omul?
E un şurubaş în mâinile Puterii.
Şi Puterea are libertate oare?
Cel care şade pe tron nu are
păreri personale.
Ce libertate are scrisul?
Începe cu robia în faţa Puterii
şi termină cu robia în faţa Semnului
care poate fi litera alfabetului
sau fonemul din care se compune cuvântul.
Ce libertate are nimicul?
Vine de nicăieri un foton
şi-l împle cu o galactică.
Ce libertate are galactica?
Apare de nicăieri un punct negru şi
o preface în nimic.
Informaţia este, poate, pătratul sau cubul
Energiei, dar ce libertate are Informaţia
dacă este imposibilă inveşnicirea ei?
Glontele nu are libertatea de a nu ucide.

Miró, Portret III, 1938

Omul nu are libertatea de a nu fi ucis.
Floarea, deşi e nemaipomenit de frumoasă,
nu are libertatea de a nu se preface în rod.
Rodul nu are libertatea de a nu putrezi.
Ţara mea nu are libertatea de a fi liberă.
Mâna mea nu are libertate să nu scrie.
Ochiul meu e obligat să privească Voroneţul
şi tot el nu se poate rupe de la mersul de zeiţă
al fetei care se va culca cu mine
pentru cinci sau o sută de dolari sau pentru
o sută de ruble sau pentru un sărut sau
pentru potenţa mea sexuală sau pentru a
lupta cumva cu urâtul.
Şi ce libertate are urâtul?
Te cotropeşte, te cotropeşte, te cotropeşte.
Te macină, te macină, te macină.
Te bate cu capul de pereţi dar şi de
nemurire,
ci sună telefonul, sau întinzi mâna în
raftul cu cărţi, sau incluzi televizorul, sau
aparatul de radio tocmai îţi vorbeşte
despre fon Hayek şi opera sa capitală
Road to Serfdom
şi se declanşează ceva sau cineva în tine
cum se declanşează programul
în computerul la care scriu aceia ce scriu
şi toate au sens şi foamea de a cunoaşte
şi foamea de femeie şi foamea de alţii şi
foamea iară îmi dă libertate, dar
câtă libertate are foamea
în faţa unei mese copioase
servită impecabil de o fată cu mers de zeiţă
ce se va culca cu mine doar pentru un sărut,
doar pentru un dolar,
doar pentru o nemurire?
Şi câtă libertate are nemurirea?
Fotonul moare în ochiul meu.
Ochiul meu moare ucis de foton.
Nu pot şti ce voi visa în noaptea asta
şi nici visul meu nu e liber să ştie.
E primăvară, e ziua de arminden a anului 1992
şi eu nu sunt liber să opresc ieşirea florii
din mugur/.../
aprilie-mai 1992

Andrei VARTIC

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Fănuş NEAGU

Scampolo, tu eşti o haimana

(urmare din numărul trecut)

A doua zi dimineaţa, Impi, la fereastră, ungea cismele de vânătoare cu untură de peşte. Purta o pijama corai şi improviza, relaxat, un soi de litanie:

cărăbuşi şi libelule
generali şi chicherițe
plebeule, ple-be-u-le mişel...

Sub fereastră, pe răzorul cu trandafiri galbeni şi iasomie albastră, Aga, în costum de călărie, respira aerul îmbălsămat de floarea salcâmilor. Rezemată de unul de stâlpii din faţă ai castelului, Comisoaia bea lichior de chimion, uimindu-se de liniştea pădurii şi a pârâului. Se-nţelenise într-adevăr o linişte profundă încât s-auzea respiraţia cailor de docar păscând în poiana din stânga pavilionului şi parcă chiar şi lina zvâcnire de aripi a pescăruşului plutind în zarea Dunării. „Pasărea asta e un bulgăre de lacrimi şi petale de crin", gândi Comisoaia, apăsând cu buturugele feselor pe stâlpul cioplit în chip de faun.

— Tovarăşe Prim, ştiţi că chimionul nu-i nimic altceva decât mărar de baltă?

— Ia te uită la ea! rosti Aga, melancolic, de parc-ar fi zis: „trec iepuri, trec iepuri în amurg".

— Da, uitaţi-vă la mine!

Înalt şi parcă mai gras decât ieri – pantalonii îi plesneau pe pulpe, geaca din piele de drac, îmbibată cu fum de havane, îi împrumuta un uşor aer boem – Aga mesteca mărunt cuişoare. Un abur vioriu îi suia de pe buze în mustaţa retezată milităreşte.

— Impi, strigă el peste umăr, Comisoaia încearcă să-mi vândă piroane smulse din corabia lui Noe.

— Aga, răspunse Impi, apărând în prag, tot în costumul negru de mătase, dar cu eşarfă portocalie în jurul gâtului, un băiat de la cenaclul literar...

— Care, ăla de-a scris că luna îşi lăsase albina să-i facă miere de zăpadă?

— Nu, ăla-i aripă din pajura împărăţiei. Şi e din Bucureşti. Mare de tot. Ăstălalt e o puşlama, un berbecuţ care trage să moară cu capul sucit spre Mecca şi...

— Nu s-ar spune că ai o viziune naivă asupra lumii...

— Tovarăşe Prim, dacă-mi daţi voie, interveni Comisoaia.

—... ci o capacitate de înţelegere a violenţei, fără nici-o legătură cu jertfa mielului.

— Tovarăşe Prim, se rugă Comisoaia.

— Te ascult.

— Tovarăşe Prim, dumneavoastră aveţi magnetism.

Impi izbucni în râs; râdea în trepte – bulgăraşi de hohote.

— Comisoaie, zise el, să nu mai spui vorbe de-astea, fiindcă nu vreau să mor vesel. Pe cuvânt de onoare că nu asta-mi doresc. Stai cuminte pe cântar, cărăbuş, şi învaţă următoarele lucruri: 1) dacă nu plouă a doua zi după Rusalii e semn de secetă lungă şi o să vă scoată Aga cu cofiţele pe câmp; 2) eşti cu noi la pavilionul de vânătoare, în cele opt zile cât durează floarea salcâmului, dar nu eşti de-a noastră.

— Din cine e citatul?

— Din Ion Arcan, dar bagă bine la cap cele două lucruri pe care ţi le-am zis şi vei primi cameră de gazare cu intrare separată.

— Unde sunt securiştii? îl întrerupse Aga.

— Jur împrejurul pădurii, lămuri Comisoaia. Cred c-au vânat o dropie.

— Muiere tâmpită! se pronunţă, foarte larg, Impi. Dropii în iunie!

— Astâmpără-te, mârâi Aga.

— De ce? se întărâtă Impi. Vrei s-o las să creadă că mi-e frică de ea!?

— Impi, scăzu Comisoaia, nu merită să ne certăm. La urma urmelor, eu am venit aici pentru o partidă de călărie, să vânez iepuri şi să studiez Manualul potcovarului, scris de generalul Bucică.

— Sunt în dreptul meu când mă supăr.

— Delia, interveni Aga, ai lucrat doi ani în Delta Dunării, trebuie să ştii mai bine decât noi că tăuraşii lăsaţi liberi pe grinduri, dacă se sălbăticesc, sunt împuşcaţi.

— Tovarăşe Prim, mie-mi place să curăţ copitele mânjilor. Ce bucurie simt atunci în buricele deştelor! Aş tot sta o viaţă să le curăţ copitele. De la un tătar am învăţat asta.

— Tătar?! Impi simţi o stranie senzaţie de frig. Aga, occidentalii n-aveau dreptul moral să-i predea lui Stalin batalioanele tătărăşti care luptaseră împotriva lui.

— Capitaliştii, Impi, zise Comisoaia, au o vorbă scumpă: ăsta-i scopul meu şi infernul tău.

— Ascultă, zise Impi, înăbuşindu-se, dacă floarea salcâmilor ţine opt zile, fix opt zile, atunci nimeni n-are voie în timpul ăsta să înşire gugumănii.

— Numai vorbe dulci ca mierea?

— Da. Mierea e sufletul florilor, sau cel puţin aşa o numea Agnes Sorel, favorita lui Carol al VIII-lea; s-au cunoscut în 1443.

— Când eşti dezamăgit recurgi la citate şi devii primejdios. N-am uitat ce spuneai ieri: aici poţi să mă omori, poţi face să dispar înghiţită de ierburi, de smârcul de mărăcini sau chiar mâncată de oi.

— Ar fi o răzbunare dreaptă pentru mieii jertfiţi, anul ăsta, de Paşti.

— Iubeşte-mă puţin, Impi, zise femeia, făcându-i o reverenţă, şi singurătatea mea o să treacă munţii în Transilvania.

— Uită-te la ea, Aga, a trecut la genul vamp. Nu te sforţa (conte italian din secolele vechi, preciză, plin de impertinenţă, Impi), nu te prinde genul, eşti născută să trăieşti genul plăvan.

— Prefer viaţa în padocul mânjilor, mărturisi Delia, luând încă o duşcă de chimion. Eşti dat dracului, Impi. (Nu se putea înfrâna). Dar eu am văzut nişte tipi şi mai daţi dracului decât tine.

— Nu te cred, cărăbuş, o dispreţui Impi.

— Ce-i cu tine, Impi, de unde scrânteala asta de-i tot dai zor cu cărăbuşii, făcu Aga, iritat.

— Păi, n-auziţi?

— Ce?

— Efervescenţa lăcustelor în iarbă. Şi-apoi ne aflăm într-o pădure de salcâmi. Iar eu am citit nu ştiu unde că în Africa australă creşte un salcâm numit salcâmul flaut. Crengile-i sunt găurite de cărăbuşi care-i sorb sucurile şi când bate vântul, salcâmul începe să cânte. Eşti nemulţumită de tine, Casia?

— Casia! De unde ştii că lui taică-meu îi plăcea să mă alinte cu numele ăsta?

— Partidul ştie totul, râse Aga, altfel n-ar fi unica forţă conducătoare.

— Nu erai pătrunsă de infamia asta? întrebă Impi. Sau credeai că-i o fantezie? Încălecă buzele – iscusinţă care-l înnebunea pe Aga. Ce-i cu tine? Avem un partid sever. (Râzând). Nu-i aşa, Aga, că ţi-ar plăcea să mă croieşti cu nagaica? Fă-o!

— Când voi fi la capătul răbdării, zise Aga.

— Ah, da, aprobă Impi, vreţi mai întâi să ne descotorosim de tâmpita asta. Şterge-o, Lulu! E undeva pe-aici un cântar. Sau îţi place să asişti la dramele pădurii?

— Corbii şi depravarea lor?

— Da, corbii, icni Aga. Ei sunt sarea pământului într-o pădure de salcâmi.

— Nu plec. Împreună vom asculta vulpea lătrând.

Vibraţiile nervoase din glasul ei trădau ostilitate crescândă. Rupse o nuia de iasomie albastră şi privi prin florile subţiri spre inima pădurii. Era, în ceasul ăla, pădurea, numai lumină, umbră tremurătoare şi miresme. Cheia oricărei enigme atârna la streaşina luminii, dar nu era streaşina mult prea înaltă?

— Impi, te-ai născut târziu, reluă, stăpână pe glasul ei, Comisoaia.

— Mai putem îndrepta lucrurile?

— Măsluiala asta chiar că nu ne-ar reuşi deloc. S-a născut târziu, tovarăşe Prim, şi totuşi se poartă la fel de smintit ca nemţii ăia de 16–17 ani din Basarabia, care, la apropierea armatei roşii, se sărutau, plângând, apoi se spânzurau, perechi–perechi.

— Bineînţeles că mai întâi făceau dragoste, azvârli Impi. Ca să nu moară proşti.

— Bineînţeles că nu făceau, surâse trist, femeia. Se duceau în moarte fără să cunoască una din minunile vieţii. Pentru adolescenţii ăia înfrângerea armatei lor era mai dură decât moartea şi viaţa la un loc.

— Nesăraţi ca toţi fanaticii, aruncă Impi. Şi infecţi.

— Numai apă de ploaie în rezervorul tău, zise Aga, trist.

— De ce, tovarăşe Prim?

— Apă de ploaie, ideală pentru spălat rufele, dar nu şi pentru băut.

— Comisoaia, o denunţă Impi, simpatiza cu nemţii ăia tineri, tovarăşe Prim.

— Mai mult cu soldaţii armatei roşii, Impi. Care se distrau de minune ciuruind cadavrele cu zeci de rafale de automat.

— Pot să jur că se simţeau vexaţi. Aproape că nu există împrejurare în care sovieticii să nu se simtă vexaţi.

— Mai ştii şi alte poveşti vrăjite, Delia? interveni Aga.

— Sigur că da.

— Poveşti de taină?

Comisoaia îl privi intens. Pe faţa lui plutind într-o bunăvoinţă stearpă, goală de sentimente, un ciob de pretimpurie bătrâneţe: surâsul sceptic. Privirea stinsă, abstrasă, toropeala pleoapelor acopereau ca pe un sâmbure de preţ cuvântul care dă legitimitate câmpiei şi pădurii de salcâmi înflorite: taina. Pulsează ceva adânc şi neliniştitor în literele acestui cuvânt, exact ca în tăcerile plătite – frunzişul şopteşte dens, apele nu s-aud, imperceptibilul se strecoară sub simţuri, spaima e gata să inunde sângele, aşteptarea face gâlme pe obraz.

— Paraschive, mă prostule, izbucni deodată un strigăt din spatele castelului, adă-ncoa raniţa aia cu raci, lua-te-ar toţi dracii! Uf, că prost mai eşti!

Multele dimensiuni ale câmpiei se strânseră într-o ocară. Se auzi dupăit de paşi, apoi cei trei îl văzură pe Paraschiv Sima gonind vijelios, cu o raniţă în braţe. După el venea în salturi prelungi un câine alb, purtând coroană de spice de orz, stârnind bucurie uimită.

— Povestea! îi ceru Aga Deliei.

— Ştiu una cu un fir de busuioc crescut din sandaua arhanghelului din Biserica greacă.

— Nu.

— Aga, eu ziceam că această câmpie cunoaşte numai doi zbiri: viscolul şi zăduful. M-am înşelat, tu eşti al treilea. Vrei ceva în genul femeii din Deltă căreia lebedele i-au ucis copilul pe când le fura puii?

— Vreau o poveste plină de făgăduinţi.

— Atunci, ascultă. Trei români, un băiat, sora lui şi bunica lor, au făcut o excursie cu maşina în Italia. Ce-i cu faţa ta, Impi? arată ca o rană plină de muşte. Ultimele două zile hotărâseră să le petreacă la Capri. În drumul de la Roma la Napoli...

— Şoseaua trece pe sub Monte Cassino, sublinie Aga.

— Poate chiar în dreptul lui Monte Cassino, bătrâna şi-a dat sufletul. Tinerii au îngrămădit-o în portbagaj, au lăsat maşina parcată în Napoli şi au luat vaporul spre Capri. Vă amintiţi, tovarăşe Prim? Capri, cântecul tinereţii noastre...

— Vis, amăgire, fum, suspină Aga.

— La întoarcere, întâmplare nebună, scrisă cu spumă culeasă de pe buzele epilepticilor, cei doi constată că hoţii spărseseră maşina şi furaseră cadavrul bătrânei. Să-i plângem sau să râdem?

— Cântecul ăla, Comisoaie, zise Impi, cu glas sumbru...

— Vrei să-l dansăm?

— Un cântec prea frumos ca să nu cuprindă în el şi puţină moarte.

— Hai să-l dansăm. Ori sunt prea grasă pentru gustul tău...

— Dacă vrei să slăbeşti, nu mai împuşca iepuri, păstrează unul viu şi încearcă să mănânci numai ceea ce mănâncă şi el. Crezi că ne-am ucis bunica?

— Nu. Însă nici n-aţi anunţat poliţia italiană.

— Ce necazuri poate să-mi facă mie poliţia italiană?

— Nu ştiu, zise Comisoaia, trecând în braţele lui. Cu voce de bariton plin, adâncă şi răsunătoare, Aga se porni să cânte celebrul tango:

Ne-am întâlnit la Capri, într-o seară,
Când florile, adormind, lăcrimau.
De undeva ne cânta o vioară,
Iar de sus stelele ne priveau...

Rotindu-şi partenera pe prundişul peronului – „nu dansează, pluteşte nemernicul... diavol, în costum de mătase neagră, cum să nu plângă curvele de dorul lui!" – Impi dilata mişcările! I se dilatau, ca-n beţie, şi ochii verzi. Şi se întorcea, necumpănire lascivă, la prima şi cea mai mare iubire... Trenul gonea prin noapte. Oh! şi era o lună superbă; întâi, când trecuseră prin Ţara Bârsei, plutea în cer ca un sex de lipoveancă tânără; apoi, dacă intraseră în munţi, luase înfăţişarea blidului cu diamante dăruit de Petru cel Mare lui Nicolae Milescu Spătaru. Între Timişul de jos şi Predeal, trenul lor se încrucişase cu o drezină împodobită cu cetină de brad. Târa după ea două smeie de hârtie albastră – aceste două focuri clocotind în cărările gândirii, trăgeau parcă să s-o înalţe pe crestele Bucegilor. „Mulţi smintiţi pe lumea asta", zâmbi sergentul t.r. Călinescu Doru Liviu, cu pieptul rezemat de bara de fier fixată de-a curmezişul uşii de la vagonul de marfă şi cu picioarele spânzurând în gol. De la Predeal spre Sinaia, cerul se acoperi de-o tristeţe divizată pe plutoane: tristeţe de plumb, ostilă şi necreştinească deasupra Crucii de pe Caraiman (a long way to Tipperary, urla aplecat peste acordeon sergentul t.r. Ionel Arcan, ţigan de neamul lui, de profesie inginer metalurgist); tristeţe căsnită sau dematerializată spre Azuga, „– tristeţe fluctuantă, de berari, socoti Călinescu, tristeţe dulce ca lemnul de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

strană muiat în vecernii de primăvară timpurie spre Cumpătul". Din nou un scurt ropot de ploaie și ecoul trenului gonind. Bucegii încremeniseră într-o atitudine imitată după ilustratele înfățișându-i în ceasul dinaintea furtunii. „Faux air", se spune în franceză. Luna, ivită dintre nori, dar nu erau nori, erau vlăstare de fum suind de pe un arbore incendiat de fulgere, se subțiase ca un jder împușcat. „E duminică. Suspinul fagilor sau duminica mesteacănului?" se întrebă sergentul t.r. Călinescu Doru Liviu. Arcan isprăvise cântecul englezesc și se angajase acum într-o vale a iubirilor rupte din nimic. Romanță de bețiv sentimental sau biserică întemeiată pe miresme:

Și-mi va fi dor de mica ta fereastră,
Închisă-n cerc de aur și minciuni...

În vagon mirosea a sudoare cazonă, a tutun păstrat în cartușieră, a trupuri nedestinse în somn, trupuri chinuite de zdruncinături, elevi sergenți cu tinerețea întreruptă pentru șase luni, liberi să celebreze misterele unui drum impus de legi fără îngăduință, victorioși prin disprețul față de ofițeri – comandantul eșalonului, maior, își încarcerase cățeaua, timp de douăsprezece zile, fiindcă se împerechease cu un maidanez – sorbind fructul oricărei glume, tezaurizând povești ce se vor păstra, tot mai pline de farmec și savoare într-un bârlog al inocenței (vinul amintirilor vărsându-se la nesfârșit în prăpăstiile vieții), gata oricând să sacrifice pentru o ciulama porumbelul din icoana Bunavestirii.

— Unde suntem, Călinescule? întrebă Arcan, oprind cântecul.

— Ne apropiem de Sinaia.

— Vă apropiați, Călinescule, fiindcă eu mă aflu de partea ăluia care-a zis: „sunt cu voi, dar nu sunt de-al vostru".

— O să vărs două lacrimi amare și-o să mă iscălesc sub ele, știi tu cu ce: al dumneavoastră, inconsolabil...

— Elev sergent Călinescu, te iert, ești om din popor. Dar te anunț că ești la fel de prost ca un văr de-al meu care, ținând morțiș să bea apă din fântână cu trestia, a ajuns în fundul pământului. Mi-e foame, elev sergent. Aș mânca un miel fript. Sunt tot atât de amețit de foame ca tâmpitul ăla din nu știu ce carte care stă lungit pe marginea unui drum și, la stânga lui, stă foamea ca o ființă de abur de pâine, iar la dreapta setea, ca o ființă din raze de lumină subțiri și fierbinți. Atârnă țara-n Dunăre cu Carpați cu tot și mie mi-e foame, vere. Idealul meu, acum, e un pogon de șorici.

— Alege-ți un ideal nobil, elev sergent!

– Am și–un ideal nobil: visez să fur ouăle de struț fixate pe un policandru de la Mănăstirea Neamțului. Mai e un policandru împodobit cu ouă de struț, la Trisfetitele din Iași, acolo însă nu se poate strecura nici pasărea, stau de strajă niște hojmălăi fără somn și înarmați până-n dinți. Și cel mai mult mi-e foame de tine, mărturisi Arcan, lepădând acordeonul – și-l trase cu pătimașă încordare pe sergentul t.r. Călinescu în culcușul lui strâmt și deschiseră împreună poarta delirului...

— Impi, râse Comisoaia când Impi o purtă, tot în pași de dans, în salonul imens, cu covoare moi, pian cu coadă, pereți îmbrăcați în stejar sculptat și tavanul împodobit cu picturi pe gustul epocii, teribil mi-ar fi plăcut să miroși acum a țap în călduri. Și-l sărută pe gât și-i rupse pielea cu dinții, și ochii ei mari, blânzi, frumoși, în care bătea numai lumina patimii, așteptau ca gâtul să sângereze albastru. Impi nu schiță decât un surâs inconsistent, în schimb Aga se umplu treptat de mânie disprețuitoare. Fixând ciotul havanei stinse în colțul drept al gurii, se sculă încet, ca după o boală lungă, se apropie de femeie, o mângâie cu amândouă palmele pe obrajii catifelați – ardea în ei nelegiuirea dorinței și teafăra nebunie a hoțului de cai sculat din somn de nechezatul unui mânz – și c-o zvâcnire bruscă îi rupse colierul de chihlimbar negru. Câteva boabe se scurseră sub bluză, cele mai multe se rostogoliră pe covor. „De ce, Aga?!" vru să urle Comisoaia, dar observă cum pe tâmpla lui se zbătea primejdios o venă, ca și cum izbea amnarul în cremene demonul nechibzuinței, sau un fluture dădea să-și înnoade aripile, adună umerii, înfricoșată, și izbucni în plâns. Femeile posedă la nesfârșit subtilitatea activă a insectelor.

Aga, dintr-o dată obosit, se retrase câțiva pași; ajuns lângă prag, reaprinse havana, cu mâinile tremurând și privi spre coama pădurii, unde Dumnezeu sau vreun înger nătâng se juca de zor cu doi huhurezi. „Să nu-mi spună ea, lepădătura, că lebedele au ucis copilul ăla..." și-n clipa următoare îl străpunse ca un cuțit întrebarea lui Impi, formulată ca un salut al fierăstrăului adresat salcâmilor:

— Delia, de ce șovăi când simți nevoia să ucizi?

Uimit, se întoarse cu fața spre interiorul salonului. Impi, în picioare, cu cămașa descheiată larg, să nu i-o păteze broboanele de sânge izvorâte din mușcătura Deliei, rotea între degete o țigară lungă. Clătinându-se pe călcâie în fața Comisoaiei, care luase loc pe scaunul destinat pianistului, cu obrajii îngropați într-o batistă liliachie, păru să nu ia notă de mânia renăscând în inima lui Aga, fiindcă urmă cu încântare înveninată:

— Un scriitor american, tovarășă Ionescu, susține că Dumnezeu a făcut pământul, dar niciodată n-o să-l vezi clădind o afurisită de filatură. Pe când tovarășu' Prim clădește filaturi, iar pe oameni îi face una cu pământul. Tu plângi – cel ce plânge vede în oglindă cum i se fură sufletul – și colo pe tavan numai scene de viață în cumpăna bucuriei: trei ciobănași rezemați în toiege își luminează inimile privind spre Valea Râșnoavelor și Piatra Craiului, pâlcuri de mioare pasc iarbă gustoasă, cinci zeițe se scaldă în pâraie, un șuiet torențial curge prin cetina brazilor din munții Bucegi și până-n pădurea asta de salcâmi aflată în ceasul fericit al înfloririi vibrează febril cântecul înnoirii. Ca să nu întinăm spectacolul, vom ieși toți trei să înfigem cârlige de undiță în trunchiul unui mesteacăn, pentru ca la noapte, când îl va istovi luna, mesteacănul să se poată închipui catarg de corabie. Viața...

Se opri și salută deșuchiat fotografia lui Nicolae Ceaușescu, fixată într-un suport pe capacul pianului, între două sfeșnice de bronz.

— TOVARĂȘU' mai presus de orice, comunistul Liviu Doru Călinescu te trimite la toți dracii.

— Impi, îl amenință Aga, a sosit clipa să scot cravașa.

— Scuip pe țiganul de tătar.

— Te calc în picioare, canalie.

— Pentru porcul ăla!?

Smulse fotografia, sfărâmând suportul, și străpunse ochii TOVARĂȘULUI cu jarul țigării.

— Mereu și oriunde mai presus de orice, dar nu și aici. Câmpia Brăilei recunoaște numai trei zbiri: viscolul, zăduful și pe Aga...

— Tovarășa Ionescu, te duci și-l chemi pe colonelul Dumbravă.

— Ții neapărat să mă pui în cătușe, Aga? întrebă, palid, Impi. Mă obligi să-l iubesc pe TOVARĂȘU și legile lui tâmpite în virtutea cărora a fost trimis după gratii inginerul Arcan? Arcan cel frumos ca o gazelă...

Comisoaia strânse batista în pumn. Își îndreptă părul la tâmple, netezindu-l cu dosul palmelor, se sculă și ridică ochii mari spre tavan. Gâtul alb, pudrat, lipsit de mărgelele negre, părea proaspăt dezghiocat din somn.

— De ieri mă căsneam să aflu ce lipsește din pictura de pe tavan și, iaca, azi i-am dat de rost. Lipsesc câteva tufe de cătină.

— Crânguri de tamarix, da, acceptă Impi.

— Plus un act de împăcare încheiat între noi trei.

„Femeile și darul lor de-a fi imprevizibile, gândi Impi. Cu chipul ăsta năucit de lenevie deghizată, Delia Casia Ionescu, care ne-a dus pe toți de nas sub un nume de răsfăț, își construiește unicitatea; s-a săturat de lucrurile mici, dorește ceva ieșit din comun. M-am dat la mâna ei ca ultimul imbecil".

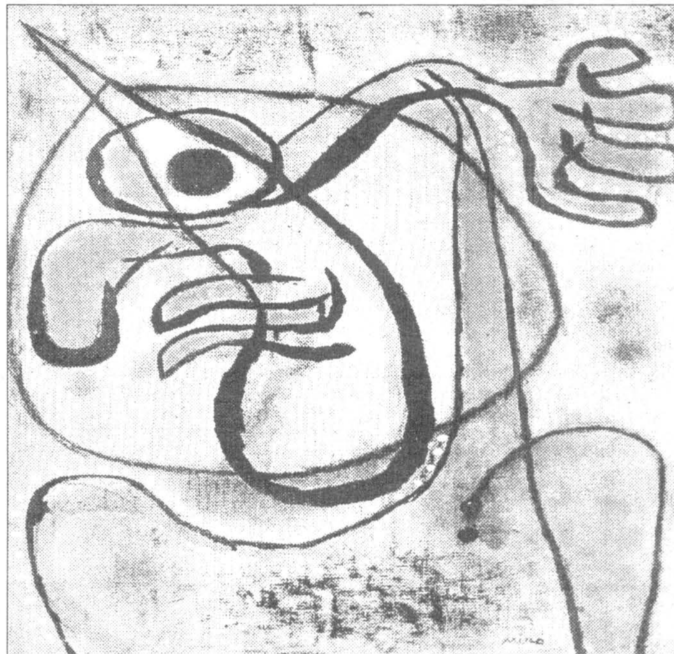
— Ce fel de împăcare? făcu Aga, scârbit. Și cine-ți închipui că-mi dictează mie condiții?

— Aga, noi doi suntem neamuri.

— Nici pe departe.

— Din aceeași plămădeală, am vrut să zic.

— Umbli cu tertipuri muierești.

Miró, Femeia care se zbate pentru a atinge insesizabilul, 1954

— Domol, Aga, se hotărî Impi să-l calmeze – Dacă te-am intuit bine, Delia, vei lansa o cerere pe care tovarășul Prim o va respinge, la început, ca neplauzibilă. Dar rămâne să discutăm. Eu știu ce-i cu tine: te fascinează gândul să calci în Priboiul Dunării ca primar al Brăilei. În taior sobru, cu beretă roșie, pe fostele cărări ale umilinței.

— Târfa la apogeu! o-njură Aga.

— Zi-i cum dorești, eu sunt de partea ei, declară Impi.

— Da, primarul Brăilei. Ești dat naibii, Impi. Comisoaia se gândise la cu totul altceva, la o delegație de două săptămâni în Franța, să se amestece, noaptea, printre târfele din Pigalle, dar primar al Brăilei, asta chiar o fascina! Gura ei largă, pătimașă vru să rostească: ehe, ce lovituri am fi dat noi împreună, Impi! dar nu făcu altceva decât să soarbă parfumul florilor de salcâmi și al tufelor de dobriță galbenă.

Opărit de obrăznicia Comisoaiei, Aga își pierdu agerimea cumpănirii.

— Speranțe deșarte! Imitație proastă după filmele cu gangsteri. Oprește-te aici, Delia, altfel te distrug fără milă. Rămâi cu mângâierea c-ai încercat, și gata!

_ Distrugere? se enervă Impi. Ce cuvânt bălos! Nu-l simți că plutește-n treișpe inele însângerate? Te distrug, și la revedere Brăila, să-ți fie somnul înțepat de urzici și gușterul sub pernă. N-o să te las, Aga, să distrugi poema epică a fetei din Priboiul Brăilei. (Aga-l intui brusc că-i era frică: „și-a bătut joc de TOVARĂȘU și i s-a făcut frică"; simți în mustața viorie fiorul unei mângâieri. „Suie-te-n scări, Impi, iar eu îți voi cânta în inimă: Ne-am întâlnit la Capri, într-o seară.

— Vei fi primarul orașului, Comisoaie. Nimeni n-o să spună vreodată că Liviu Doru Călinescu nu s-a ținut de cuvânt. Și cel dintâi lucru pe care-l vei avea de făcut va fi să reclădești casa Chirei Chiralina: o căsuță atârnată deasupra străzii Malului, în buza Dunării, ziduri subțiri în care să susure necontenit vântul, pogoane de vitralii, acoperișul, mii de bășici de aramă, o căsuță parcă gata mereu să-și ia zborul, nu în valuri, ci pe deasupra corăbiilor ce visează Orientul; o căsuță parcă ținută-n gheare de păsări stăpânite numai de glume copilărești. (Aga: „cu câtă dragoste îl ascultă, șnapanca de curvă! Crescută-n podgoria curvelor, stăpână pe două mii de draci și opt sute de șerpoaice. Mi se face greață, vărs"). Aga, astăzi, Delia va împușca cei mai grași iepuri. Ia-ți arma, tovarășă primar, eu merg la colțul castelului, să-i scot din lucernă. Când încep să fluier, tragi!

— Petrache Sima, farmecul nemuritor al verii...

— E să stai la umbră deasă, tovarășu' Călinescu, cu burta pe rogojină, cu damigeana alături.

— Nu, farmecul verii e să faci fericite mai multe femei. Deci, înhați-i ăștia doi iepuri de urechi, ieși cu ei jucându-i ca un dar de nuntă pe prundișul din fața castelului, și când fluier eu, te oprești...

— Tot p-ăștia i-am jucat și ieri.

— Ei, și nu ți-au adus noroc?

— Dacă e adevărat ce se spune, că tovarășa Ionescu e din neam de boieri...

— S-a născut într-o odaie cu scoarțe alese, trei torcătoare în costum național torceau din caiere de aur... Mergi, mergi, așa Petrache Sima...

Liviu Doru Călinescu vârî mâinile în buzunare, alungi obrajii și, făcând o piruetă în cadență de vals, începu să fluiere vesel: *Scampolo, tu ești o haimana...*

Două detunături făcură să vuiască pădurea de salcâmi.

Petrache Sima se rostogoli în cărare, cu ochii la tufa de iasomie albastră. Într-o cută a simțurilor reținu vocea gravă a lui Aga: bucătari, unul din voi dați fuga după colonelul Dumbravă!... Dumnezeule, ce năpastă pe capul tău, Casia!

Seara, pe terasă, tovarășu' Prim își sărută șeful de cabinet pe sprâncenele groase și negre.

— Frumos viraj ai făcut, astăzi, Impi.

— Trebuia jucată și această carte. Prea săvârșisem multe prostii până în clipa aia.

— Bun. Și acum ce facem? Uite, răsare luna, mergem să înfigem cârlige de undiță în trunchiul unui mesteacăn?

— Nu, am altă idee: mergem la marginea pădurii, așteptăm trecerea expresului de noapte București–Galați și tragem cu praștia în geamurile lui. ■

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

LA PLECAREA PAZNICULUI DE FAR

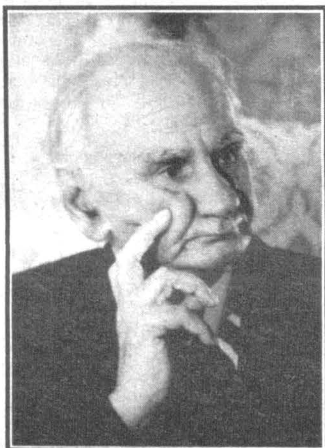
Bătrânul eretic

Cu Geo Bogza dispare, am impresia, o generaţie de scriitori, dispare un personaj original în viaţa literară românească, dispare, în fine, un stil de a face literatură, rămâne, evident, opera lui în care toate acestea vor supravieţui, mai puţin omul plin de farmec, imprevizibil, prietenos şi singuratic. Format în mediile avangardei din anii '20, tânărul buştenar a voit să scrie o poezie „penetrantistă" (*bestială* şi *îngerească* în acelaşi timp) în stare să rănească şi să vindece, ca lancea mitică. Poezia, suspectată de pornografie, l-a dus la închisoare şi i-a creat reputaţia unui tânăr impacient, agresiv şi disperat. Exasperarea creatoare, sună un titlu de articol din epocă. Ce-a făcut şi ce s-a întâmplat, apoi, cu acest tânăr se ştie. A urmat istoria şi a provocat, cât i-a fost cu putinţă, istoria. O istorie bezmetică, prinsă între două forme de totalitarism, cu două rânduri de lagăre de exterminare, două ideologii şi un şir interminabil de „revoluţii" care au brăzdat adânc faţa secolului nostru. Geo Bogza a trecut, în felul său, prin toate, încercând să salveze ideea de artă angajată şi ideea de moralitate în artă. A creat prin poemele–reportajele sale un stil şi o retorică adecvată stilului: *o retorică a solemnităţii şi a neliniştii*. Aceasta înseamnă a ridica amănuntul la dimensiune astrală şi a privi totul de sus, de foarte sus, într-o (şi printr-o) scriitură bine lucrată cu epitete de sărbătoare şi metafore grandioase. N. Steinhardt, care l-a iubit mult pe Bogza, a scris despre el o carte în care analizează mecanismul productiv al textului. Mecanismul a produs o şcoală de reporteri, dar şcoala nu este viabilă, esteticeşte, pentru că ceea ce nu ştiu admiratorii lui Bogza este că retorica amplitudinii şi solemnităţii ascunde un lirism delicat, inimitabil. Fără el retorica este goală şi patetismul devine insuportabil. Măsura talentului său este, indiscutabil, *Cartea Oltului*, un poem vast, în acorduri whitmaniene, scris de un tânăr valah şi care iubeşte natura cu o pasiune aproape senzuală. Este o capodoperă în limitele genului, în care lirismul gâlgâitor se revarsă, ca marile fluvii, pe spaţii întinse. Cum se uneşte, în scriitura bogziană această sete de orizonturi infinite cu disperarea, neliniştea spiritului instalat în inima unui uragan? Este secretul naturii bogziene şi este, desigur, paradoxul literaturii sale...

Geo Bogza n-a scris, desigur, numai capodopere. *Meridiane sovietice* şi alte reportaje din anii '50 arată ce preţ a trebuit să plătească bătrânul eretic istoriei, adică totalitarismului, proletcultismului, ideologiei oficiale. Spre bătrâneţe devenise circumspect şi dizident (un autentic dizident). Parabolele sale din *România literară* erau, în anii '70 şi '80, urmărite cu admiraţie şi cine ştia să citească putea să descopere în ele sensuri foarte amare.

Geo Bogza face parte dintr-o generaţie de scriitori care au pariat pe miturile „stângii". Mai târziu, când „stânga" românească a venit la putere, ei au trăit dezamăgirea de a vedea că mitul justiţiei sociale devine instrumentul luptei de clasă şi fundamentul unei noi forme de totalitarism. A rămas până la sfârşit (vezi interviul publicat în *Caiete critice* nr. 1/1980) un om de stânga, în înţelesul pe care termenul îl avea în anii '30. Din unele informaţii apărute în presă, am dedus că Geo Bogza pregătea în ultimii ani împreună cu o scriitoare mai tânără o *Carte vorbită*. Când va apărea vom putea înţelege, probabil, ce gândea bătrânul eretic retras în singurătatea suferinţei sale, despre epoca postdecembristă în care el nu şi-a mai aflat locul...

Cu Geo Bogza dispare, repet, un mod de a fi scriitor şi în vremuri schimbătoare, pline de atrocităţi şi de mistificaţii ideologice, de dreapta sau de stânga. Dispare un om de caracter rectiliniu şi un scriitor pentru care poemul este o respiraţie a cosmosului. N-am

trăit în preajma lui şi, în puţinele dăţi în care l-am întâlnit, n-am angajat cu el nici una din acele convorbiri de care să-mi amintesc azi, când scriu aceste pagini.

L-am simpatizat de la distanţă şi i-am comentat în mai multe rânduri cărţile sale frumoase şi, aş zice, contrariante. Căci este ceva ce place şi contrariază mereu în literatura acestui hidalgo de Prahova, blestemat să trăiască într-un secol în care visătorii sunt puşi după gratii la păstrare. Azi, bătrânul hidalgo începe o altă călătorie. Infinită. Îl însoţesc tristeţea şi simpatia noastră.

Eugen SIMION

Zilnic poet, săptămânal prozator

A fost, am putea spune, zilnic poet şi doar săptămânal prozator. Un liric cu ieşire la proză, pe care a dinamitat-o, supunând-o regulilor altui gen, spălând-o până la alb cu puternice jeturi de metafore. Multe din reportajele sale sunt cântece, balade ale documentului.(...)

Prin cele mai bune creaţii ale sale, Geo Bogza contribuie la democratizarea versului, lărgind marginile inspiraţiei admise îndeobşte, prin introducerea fie a unor teme proletare, fie a unor medii inedite şi insolite. Apoi, încetăţenind perioada luată din discursul oratoric, permite o mai mare cantitate de concret, de viaţă în poezia prea mult gâtuită de rimă ori regulile prozodiei clasice. E şi puţin Walt Whitman şi nu numai în poemul dedicat lui.(...)

Şi încă ceva aş vrea să mai spun, ceva care depăşeşte cadrul esteticului, dar trebuie menţionat, fiind vorba de Geo Bogza: sentimentul (parcurgând întreaga sa operă) că te-ai confruntat cu o conştiinţă, ai asistat la închegarea unei atitudini faţă de viaţă. Din momentul în care a învins această atitudine, dispare, evident, dramatismul, uneori se poate infiltra monotonia, dar ţi se deschide priveliştea afirmării unui ideal. O prezenţă. Mărturia unei permanenţe impresionează fluxul moral, pulsaţia unui eticism, angajare. Grafic, poemelor le-ar corespunde paralaxa şi parabola. Un desen lunguieţ, simbolizând un plop, pe coperta unui volum anterior, trădează mai exact obsesia veghii celui ce se autodefinea: „Paznic de far cu sprânceana mereu încruntată."

1978

Marin SORESCU

„Atmosfera (...) pe care d. Geo Bogza a intuit-o, a captat-o, ca pe un alt nestatornic Proteu, i-a smuls secretul şi, pătruns de el, l-a transmis fiecărui colţ de stâncă, fiecărui strop de apă, fiecărui brad calcinat, fiecărei sălcii nupţiale, ieşită în întâmpinarea Oltului, fiecărei vieţi: peşte fascinat de lumină, greiere vrăjit de muzica sferelor, biet vierme uman din noaptea Ariujdului neolitic, atmosfera aceasta de o atât de unitară densitate, împlinind rolul miraculosului din vechile epopei, nu este altceva decât poezia geologică, mai exact fiorul geologic, de înaltă şi continuă intensitate, căci ceea ce realizează d. Geo Bogza în *Cartea Oltului* – somptuos fragment dintr-o impresionantă *Carte a Facerii* – este ceva mai mult decât simpla şi decorativa strălucire a naturii, pe care orice poet descriptiv, şi d-sa este unul dintre cei mai originali, o contemplă şi o transpune în cuvinte."

1945

PERPESSICIUS

„Ca şi fraza lui Odobescu, fraza lui Geo Bogza îndeamnă la lectură înceată, fiindcă e încărcată de meditaţie. O respiraţie largă şi profundă îi hotărăşte cadenţa. Scriitorul îşi clădeşte cu atenţie perioadele şi ştie să le dea de multe ori aparenţa, căpătată cu migală, a dezvoltării spontane. Chiar dacă la lectură îţi dai seama de arta cu care a lucrat, osteneala cu care scriitorul şi-a meşteşugit stilul nu a lăsat în frumuseţea acestuia nici o zgură. Artist al frazei scrise, Geo Bogza e unul dintre scriitorii, astăzi parcă tot mai rari, care cuceresc atenţia şi simpatia cititorului prin puterea stilului. Bineînţeles, insistând asupra acestei calităţi esenţiale a creaţiei scriitorului, nu înseamnă a ne raporta numai la ea. Nu se poate omite caracterul profund social şi umanist al acestei opere, sensibilitatea şi generozitatea autorului faţă de viaţa oamenilor simpli, solidaritatea sa cu destinul celor care, într-un alt timp istoric, aveau de înfruntat consecinţele inechităţilor fără a-şi pierde încrederea în viitor."

1971

Al. PHILIPPIDE

„Geo Bogza, scriitor trecut prin toată seria de drame din prima jumătate a veacului nostru, călăuzit de o intuiţie propensivă către pulsul actualităţii şi în acelaşi timp dotat cu o colosală putere de absorbţie a planurilor sau a volumelor mari din natură, întruneşte toate condiţiile pentru a fi un autentic poet al geologicului. Faptul are loc cu toată semnificaţia sa implicită. Vrem, adică să spunem că geologicul este în el antropomorf, conceput, în consecinţă, ca simbol al umanului modern. Vegetalul implică ideea de încolţire, de ivire la lumină, de creştere, de rodire. Geologicul implică ideea de prăbuşire, de cutremur, de erupţie, de eroziune, de luptă, dar uneori şi de victorie. Nu mai este nevoie să traducem acest limbaj cifrat al naturii în sensul uman pe care-l cuprinde pentru a ajunge la actualitatea artei lui Geo Bogza.(...)

Geo Bogza este singurul prozator român care are comun cu Sadoveanu sugerarea unui conţinut tainic al naturii, a unei tulburătoare semnificaţii hieroglifice, din care se descifrează destinul uman scris cu slove–stihii."

1968

Edgar PAPU

În arta lui fără cusur

În arta lui fără cusur îşi închipuie chiparosul
ca pe o amforă sau ca pe un gladiator minuţios
Pentru vâsle simte multă cinste
Frumuseţea pentru el e o climă frunzoasă

Fericit e când se retrage în ţinuturi bogate în ulmi
umbroşi şi ghindă
Fericit e când ascultă cântecul privighetorii şi se ştie
că nu e însemnat de nici un fier roşu

Falsele vini nu-l înspăimântă
Nu tăgăduieşte faptele pe care nu le-a săvârşit

Nu imploră noaptea şi norul să ascundă pe cele
care sunt
de ascuns

Liber de cei mari este pe atât pe cât îi stă în putinţă
Măştile nu intră niciodată în raţionamentul său
despre viaţă
Nici descrierea târgului pentru a se bucura de
onoruri

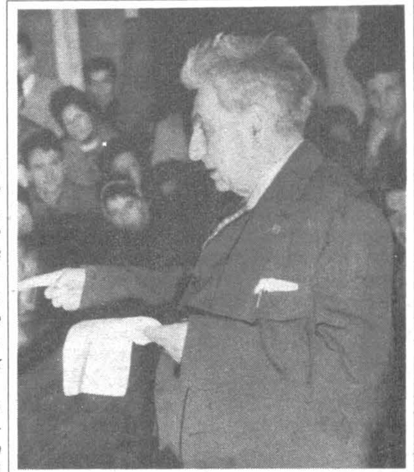
Geo Bogza, tulburătorul, nu mai e numele suferinţei şi singurătăţii artistului la senectute, e ceea ce a fost dintotdeauna şi va fi pururi: legendă şi artă fără cusur. În 1982, când a citit poemul de mai sus, împlinise atunci 75 de ani, mi-a scris o scrisoare în care mi-a mărturisit că aprecierea mea îl măguleşte, dar că nu se consideră vrednic de ea. „Cu toţii, în viaţă şi artă, deopotrivă, avem atâtea cusururi." Nu am fost de acord cu el, am intenţionat chiar să-l contrazic la prima întâlnire. În preajmă-i, însă, de fiecare dată am rămas mut. Căci mă emoţiona până la lacrimă prin fiorul de taină al fiinţei lui. Îl simţeam unic, copleşitor, teribil de liber de cei mari, ceea ce pentru mine era o dovadă de înaltă moralitate, o pildă de curaj, o şansă de a nu dispera. Îl simt şi acum, când clipa cea repede s-a stins, unic, copleşitor, deasupra afurisitei miopii a celor trecătoare.

Ion COCORA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Al. PIRU

Reeditarea lui G. Călinescu (VI)

Pentru cei care nu sunt în stare să verifice singuri, dar mă acuză că n-am făcut o ediţie critică din *Istoria literaturii române,* cum ar fi realizat-o ei (de pildă Ion Bălu), arăt în continuare ce s-a întâmplat în ediţia a doua revăzută de G. Călinescu de la Gr.H.Grandea la Mihai Eminescu (p. 364–442, spaţiu cu 10 pagini mai mare decât cel din ediţia I). Atragem întâi atenţia că autorul a introdus doi autori noi, pe I.Codru Drăguşanu (înregistrat în ediţia I numai la Bibliografie, dar inclus în *Compendiu*) şi pe M. de Bonachi. Primul fusese reeditat cu noi corecturi de Şerban Cioculescu fără să-l convingă pe G. Călinescu („încercăm îndoieli", scria el, că ar fi „o adevărată figură literară"), al doilea fusese trecut în *Istoria literaturii moderne* (1944) de Tudor Vianu. Intenţia lui G. Călinescu de a publica pe scriitori în noua lor formă în periodice în întregime nu s-a putut înfăptui la toţi. Au apărut astfel numai Gr.H. Grandea (*Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor,* 1960, nr. 1), *Pantazi Ghica (Steaua,* 1959, nr. 4), *Ioan M. Bujoreanu (SCILF, 1960, nr. 2),* M.de Bonachi (*id.*, 1961, nr. 3). La toţi ceilalţi a publicat numai completările sub titlul *Material documentar* în revista Institutului, indicând pagina unde urmează să fie introdus, apelând în două cazuri şi la revista *Contemporanul* sub formă de articole aparte la Samson Bodnărescu (*Un castan replantat* în *Contemporanul,* 1958, 28 febr.) şi N. Schelitti (9 mai 1958). Pentru toate vezi menţiunile lui Călinescu însuşi la *Bibliografie.* Se adaugă aici şi alte izvoare, manuscrise, copii de acte din arhive, informaţii aduse de membrii Institutului, extrase

G. Călinescu în excursie cu membrii Institutului său

din *Monitorul Oficial* etc.). La Grandea adaosurile privesc biografia, stagiul său de subchirurg („un fel de Bovary"), medic militar sub Carol Davila şi student în filosofie şi litere la Liège. Asemenea la Hasdeu, mai ales relaţiile de familie, boala şi moartea (hemoragie cerebrală). La Ion Ghica biografia e refăcută în întregime şi publicată astfel toată. Un amănunt despre un stejar ca un baobab care-şi întindea braţele peste conacul lui Ghica din Ghergani a fost văzut într-o excursie. S-a vorbit mult despre un roman al lui Ghica rămas parţial în manuscris, intitulat *Alecu Şoricescu,* care ar fi vrut să fie un *Jérôme Paturol* în genul celui al lui Louis Reybaud. Însă *Don Juanii din Bucureşti,* atribuit şi el lui Ion Ghica, s-a dovedit a fi de Radu Ionescu, este tot un fragment, după G. Călinescu de Pantazi Ghica, autor înfăţişat pe larg, mărit aproape de trei ori. Se pare că Pantazi, poreclit de Eminescu Fantazachi, nu era un personaj antipatic, dimpotrivă. La fel Ioan M. Bujoreanu, autorul, odată cu G. Baronzi, al romanului *Mistere din Bucureşti,* dar care preferă să traducă din Paul de Kock *La laitrière de Montfermeil* (1827, 1855). Spaţiul acordat lui Bujoreanu în a doua ediţie e şi el dublat, i se analizează şi teatrul. A scris şi nuvele din care *Griselida* este după Boccaccio. Alte traduceri de proză şi teatru sunt din autori obscuri. *Doctorul scăpătat* (în versiunea franceză cu titlul *Lampatzius à la recherche d'une position médicale*) să fie după Nestroy ? G. Călinescu nu omite din *Istorie...* traducerile. *Achile,* tradusă de Iordache Sion, nu e însă de *Metastasio, ci de Athanosios Hristopoulos, Velizarie de* Marmontel este tradus de Alexandrina nu Alexandru Magheru, *Mariana,* tradusă de d.P. Teulescu, este de Jules Sandeau. În epoca lui Bolintineanu şi Alecsandri ne aflăm sub înrâurirea literaturii franceze în poezie, în roman ca şi în teatru. G. Călinescu dă exemplul lui Nicolae Scurtescu şi a sa dramă raciniană *Rhea Silvia* la care adaugă pe actorul dramaturg şi el Matei Millo, abia inserat în ediţia I, de o pagină în ediţia revăzută. I se citează printre traduceri: *Prăpastiile Bucureştilor* de L. Thiboust, *După miezul nopţii* de Anicet Bourgeois şi LocKery, *Georges Dandin sau bărbatul dat pe bete şi Bădăranul* sau *Burghezul boierit* de Molière, *Ceaşca de ceai* de S. Nuiter şi J. Derbey, *Un*

Conacul lui Ghica de la Ghergani

amic înverşunat de Labiche şi Alfonse Jol. A mai tălmăcit: *Ursul alb şi ursul negru (L'Ours et la Pacha)* şi *Prinţesa Cacabu* de Scribe, *Căzăturile după* Ph. Dumanoir şi Lafargue, *Căsătoria lui Figaro* de Beaumarchais, *Mulatrul* de Bernardin de Saint-Pierre, *D-nul Moftureanu sau politica cea mare* după *Mercadet* de Balzac, *Un mister în pasagiu* după J.A. Bayard şi Dumanoir, *Moş Pipirig sau Bunul odinioară* după H. Murger, *De sus gios şi de gios sus* de Mélesville şi E. Carmouche după Nestroy, *Sfărmarea corabiei Medusa* de Ch. Desnoyer, *Peticarul din Paris* de F. Prat, *Fetele de marmură* de Th. Barrière, *Testamentul lui Cesar Girodet* de Ad. Belot şi Ed. Villetard, *Burghezul din Paris* sau *Lecţiuni Guvernului* de Clairville, *Don Juan de Austria* de C. Delavigne, *Don César de Bazan* de D'Ennery şi Ph. Dumanoir, în fine *Ruinele Arendăşiei (Closérie des genêts)* de Fr. Soulié care porneşte din poezia *Ginestra* de Leopardi după cum *Zdrenţele politice* a lui Millo are la bază cântecul lui Béranger *Vieux habits, vieux galons!*

În 1941 G. Călinescu nu citise opusculul *Einiges philosophische in gemeinfasslicher Form* de T. Maiorescu, nici *Însemnările* sale *zilnice* vol. III publicate de I.Al.Rădulescu–Pogoneanu în 1943, nici câteva acte de arhivă care i s-au prezentat ulterior. Adaosurile sale la capitolul Titu Maiorescu privesc aceste lucruri şi au fost publicate în revista Institutului în 1960 nr. 3 şi 4. La Theodor Şerbănescu nu s-a schimbat nimic. La Nicolae Schelitti sunt câteva date despre familie, avea un frate compozitor, autorul cântecului *Ce te legeni, codrule* şi o nepoată după alt frate, însurat cu fiica lui Samson Bodnărescu, Maria Serena, cântăreaţă. La Matilda Cugler se schimbă doar anul naşterii. D. Petrino s-a purtat infam cu Eminescu, deci rămâne ca om „antipatic" şi ca poet „fără nici un talent". Doar că nu avea limba „peltică". G. Călinescu nu citează necrologul lui Petrino din *Timpul* (4 mai 1878). Probabil se îndoia că ar fi de el, nefiind semnat. La Samson Bodnărescu se aduc unele precizări cu privire la studii (şi-a trecut doctoratul la Giesen cu menţiunea „multa cum laude") şi la familie (a avut 15 copii). Despre Anton Naum aflăm acum că a fost profesor de franceză şi la Universitatea din Iaşi din 1902, deci abia la 73 de ani, dar mai înainte, din 1892, fusese profesor la Şcoala Normală Superioară, instituţie de asemenea de profil universitar. Lui D. Ollănescu (Ascanio), doctor în drept din Bruxelles, i se analizează în ediţia revăzută teatrul. La rând vine articolul despre M. de Bonachi, cu studii variate, de profesiune avocat, moşier, de origine greacă, bun traducător din Anacreon. Articolul a apărut întâi în *S.C.I.L.F.*, 1961, nr. 3, I Caragiani, profesor de limba greacă la Universitatea din Iaşi era aromân din Avdela şi, vedem acum, a lăsat studii istorice substanţiale asupra românilor din Peninsula Balcanică (cf. *S.C.I.L.F.*, 1960, nr. 4). Mici adaosuri apar în continuare cu privire la Mihail Cornea, Ioan Ianov, N. Volenti şi mai ales la I.Pop–Florantin, nuvelist şi romancier istoric asachian, himeric, Călinescu zice baronzian. La Nicu Gane era de adăugat că şi *Ciubucul logofătului Manole Buhuş* e după schiţa *Reformă...* de Caragiale, că *Sfântul Andrei* e după *Sărmanul Dionis* de Eminescu care de altfel îl ironiza în *Aur, mărire şi amor* (limbajul Salonului ieşean e acela al cucoanei Chiriţa şi al filosofiei lui Gane, „dacă cunoaşte cineva filosofia lui Gane"). La Iacob Negruzzi trebuie spus că fraţii lui au fost în număr de 6, trei băieţi (Leon, Nicolae, Gheorghe), el fiind al doilea şi trei fete (Aspazia, Lucia şi Eliza). La Vasile Pogor se citează o strofă din poemul *Pogoriada* pe care Iacob Negruzzi i-l dedicase. În legătură cu Miron Pompiliu trebuie spus că prin el Veronica Micle l-a cunoscut pe Eminescu şi că scrisoarea în care Eminescu se plânge de munca istovitoare de la ziar trimisă în 1882, cât timp mai era sănătos, ei, a primit-o tot el. De observat că neschimbând niciodată judecata de valoare, G. Călinescu dă datele esenţiale biografice la fiecare scriitor, ceea ce presupune totdeauna o cercetare pe care el nu se dă în lături s-o întreprindă. Aşa la filologii, istoricii şi filosofii junimişti precum: P.P. Carp, Al. Lambrior, Gh. Panu, Vasile Burlă, Ioan Mire–Melic, N. Culianu, Pavel Paicu, A.D. Xenopol, Vasile Conta. La acesta din urmă, noi consideraţii despre filosofia sa: „Negăsind loc în univers pentru spirit, (Conta) ţine neapărat să-l definească drept *substanţă* prezumată. În lume nu există decât *materie* care se mişcă şi se metamorfozează până la infinit în spaţiu şi timp, ascultând în toate mişcările şi metamorfozele sub legi fatale. Acesta e fatalismul, nimic mai mult decât determinismul, aplicat de asemenea în sociologie şi psihologie, unde liberul arbitru e negat. Expresia circula în acest sens şi nu-i invenţia lui Conta, iar mirarea cuiva era îndreptăţită. Sufletul nu este altceva decât proprietatea creierilor, o funcţiune. Conta îşi făcea iluzia, onorabilă, că a exterminat spiritualismul. Nu e nevoie de altă substanţă diafană (materialism spiritual) pentru ca acela să subziste. O lume care merge către spirit ar atesta valoarea lui metafizică...". ■

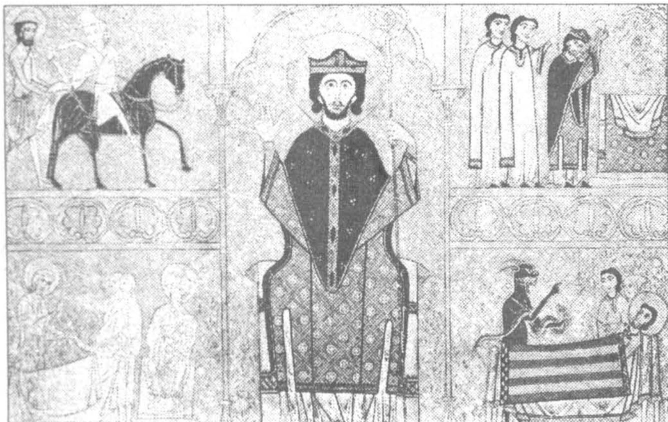
https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ARTE PLASTICE

Cei nouă din Catalania

Intitulată **Artă catalană - lucrări pe hârtie**, selecţia prezentată la Galeria ETAJ 3/4 de la „Teatrul Naţional" provoacă interesul prin aura unei eredităţi senioriale.

Cunoştinţele noastre livreşti încep să lucreze, furnizându-ne informaţii disparate. Ele ne avertizează că ne vom întâlni cu prelungirile contemporane ale celei mai celebre şcoli de pictură din zorii Evului-Mediu iberic. Ea exista deja, în apodictic. Dar asta nu înseamnă că întrebările nu persistă. De ce „lucrări pe hârtie"? Pentru că (cităm): „Joan Miró a fondat în 1962 Premiul internaţional de desen, consacrând expresia grafică ca (ah, câtă frivolitate! n.n.) « premisă esenţială pentru alfabetele individuale»". Deci, acesta ar fi un argument concret, operant şi statutar. Apoi, pentru că „suportul de hârtie reclamă... urgenţa comunicării". Aici se produc două confuzii fundamentale, probabil datorate elanului. Prima, ţine de substanţa demersului. Pânza, cartonul, lemnul, zidul pot fi suporturi la fel de apte pentru comunicări cu sufletul la gură. Motivaţia rezidă în opţiunea artistului şi în prestaţia lui, nu în argumentul exterior al materialului. Altfel, ar trebui să-i scoatem de sub regimul „urgenţei" pe artiştii dicteului automat,

Johannes Pintor (sec. XIII), Istoria Sfântului Martin din Tours

fază incipientă, atunci când Mohamed Almanzor incendia Barcelona în 985. Apoi, când în 1064 Ferdinand I de Casilia începe „Reconquista", catalanii participă decisiv, cucerind teritorii spre Tarragona şi urcând scenele de luptă în frescele romanice devenite celebre. Astăzi, nu ne putem imagina unele evoluţii ale artei moderne europene - expresionismul, dar şi o anumită abstracţie conceptuală - fără contribuţia romanicului catalan. Să nu uităm că Barcelona este locul privilegiat în care, încă din secolele X-XI, se interferează toate semnalele civilizaţiilor meridionale, de la cea franceză şi mozarabă, la cea bizantină şi italiană, cu precădere lombardă, generând o paradigmă originală. Ecourile ei se prelungesc până în secolul nostru, inepuizabile şi autoritare.

Ajunşi în acest punct, ne simţim pe un teren mai ferm. În locul necunoscuţilor dar marilor maeştri de la Tahull, Pedret, Lluca, Mur sau Seo d'Urgel, al lui Ferrer Bassa şi al familiei Serra, apoi al lui Lluis Borrassa Zaortiga, Martorell, Lluis Dalmau, Jaume Huguet sau Joan Reixach, ne întâlnim cu cele trei caravele catalane, care descopereau noi pământuri în imensitatea artei: Gaudi, Miró şi Dali. Toţi trei, dar şi alţii, completează heraldica unui spirit neliniştit şi patetic, dar totdeauna constructiv.

Acestea ar fi premisele de la care am pornit, în încercarea de a percepe corect şi complet mesajul transmis de cei nouă reprezentanţi contemporani ai atemporalei Catalonii. Contactul direct cu arta lor provoacă un profund interes pentru valoarea intrinsecă, dar şi unele întrebări adiacente. Aparent, ele îşi pot găsi răspunsul în cele patru puncte ale catalogului redactat energic, tranşant şi toată arta gestuală, „action painting"-ul lui Pollock, arta „graffiti", arta comportamentală etc. A doua, decurge din asimilarea nediferenţiată a tehnicilor pe hârtie cu desenul propriu-zis. urgenţa ar fi un argument în cazul, să zicem, modelului Ingres, care îşi obliga elevii să deseneze doar cu patru linii tot ceea ce vedeau. Dar toate lucrările aflate în expoziţia **Artă catalană** sunt efectul unui îndelung, adeseori migălos şi sofisticat proces de elaborare şi punere în imagine.

Să privim cu atenţie desenele hiper-realiste ale lui **Carles Planell,** rafinate recuperări romantice ale temei „vanitas", rafinamentul travaliului de orfevru pe care îl depune **Joan Vilacasas** în „Planimetriile" sale utopice, sau litografiile solarizate ale lui **Joan Josef Tharrats,** de ce nu şi cele semnate de **Joan Pere Viladecans,** adevărate capcane de tehnică dificilă. Să trecem apoi la ciclul „Ekuador", fructificare cromatică a nostalgiei după clasicismul mediteranian, semnată de **Manel Font Diaz,** la seria „Europa d'Est" realizată cu forţă expresivă de **Francisco Valbuena,** sau la ciclul „Figura" structurat de **Evarist Valles** şi vom avea imaginea unei dorinţe de remanenţă şi de elaborare îndelungă. Lucru valabil şi pentru desenele mai ludice, complice oferite de **Lluis Bosch i Cruañas,** sau pentru originalele compuneri îndelung bricolate de **Amelia Riera** şi grupate sub sugestivul titlu colectiv „Onirico". Vom constata că „urgenţa" se măsoară în zile şi nopţi insomnice, în eşecuri şi reluări, chiar dacă suportul este hârtia. Iar toate lucrările mărturisesc aspiraţia duratei, ca operă finită, autonomă şi cu valoare intrinsecă. De aici şi sentimentul regăsirii spiritului catalan, în ipostaze racordate la timpul nostru, pentru a ne propune un alt orizont al aceluiaşi fenomen cultural distinct. ■

Şi totuşi, mai avem sculptori

Cam aşa am gândit în sinea mea, ca o posibilă concluzie, în faţa lucrărilor lui **Grigore Patrichi-Smulţi** de la galeria SIMEZA. Şi asta pentru că, într-o ţară care numai de lipsă de sculptori buni - chiar mari - nu se poate plânge, suntem somaţi să acceptăm elogios tot soiul de artefacturi hibride, produse de oameni străini domeniului. Că sunt pictori sau graficieni care sculptează bine, e un adevăr străvechi şi incontestabil. Dar că acest „violon d'Ingres" rămâne de multe ori doar un exerciţiu de atelier, este altceva. Un „altceva care păleşte în prezenţa sculpturii lui Patrichi, figurativă după un criteriu al punctelor de sprijin imediate, abstractă şi simbolică în substanţa ei semantică. Ea se supune acelei reguli a dialogului cu spaţiul şi lumina care ţine seama de raportul volum-plan-ambianţă, cu exuberanţa sau austeritatea morfologică reclamate de idee. Pentru artist, materialul favorabil disputei dintre afect şi cerebralitate este piatra, cele mai multe şi mai semnificative semne conceptuale regăsindu-se în teluricul ei. Monumentalitatea agorică a unor piese ca: **Pasăre, Momâie, Strămoş, Tors aplecat,** cărora doar un detaliu le furnizează alibiul figurativului, se regăseşte integral şi în tactilitatea lemnului, sau în frământarea ghipsului cooperant. Semne ca: **Supliciu, Trup adolescent, Reculegere** ar putea veghea, precum „Regele şi regina" lui Moore, la hotarul dintre două tărâmuri de istorie, amintind ancestrala vocaţie a cioplitului în lemn. Sinteza volumelor şi scriitura spaţială au darul de a colabora cu perspectivele ample, fără a renega destinaţia domestică actuală. Ghipsurile depun mărturie pentru modelatorul Patrichi, purtând în ele nostalgia definitivului metalic, dar mulţumindu-se până atunci să ne ofere o altă dimensiune, mai intimistă, a vocaţiei de sculptor total. De aceea, cuprinzând într-o privire semnele memoriei şi pe cele ale viitorului, continuăm să credem în certitudinea sculpturii noastre. Cu Grigore Patrichi, şi cu alţii, acolo unde le este locul predestinat prin talent. ■

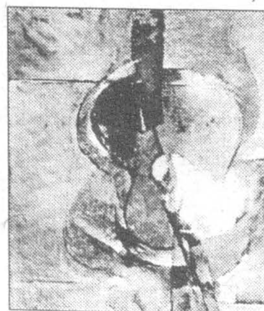

Violoncelista, 1993

Conturul utopiei

Semnalele primite cu mult timp în urmă, tot mai frecvente şi mai convingătoare astăzi, ne previn asupra iminenţei modificărilor ce se cer operate în confortul ierarhiilor osificate. Chiar în ultimul, câteva manifestări de grup sau colective şi unele expoziţii individuale ne-au furnizat argumente în acest sens, propunînd nume din cele mai tinere generaţii de artişti.

Aşa se întâmplă cu prima „personală" a pictoriţei **Marilena Murariu,** deschisă la galeria ORIZONT, relevantă pentru calităţile artistei şi pentru preocupările unui segment din noua generaţie. Ne aflăm în faţa unui demers complet, în sensul echilibrului fertil dintre implicarea pasională a unui temperament elegiac şi cenzura discretă dar fermă a raţiunii

Muzica, 1993

artistice selective. Totul se petrece sub semnul picturalului autonom şi al sintezelor formale, într-un fel de aspiraţie către un geometrism poetic, apropiat de Jacques Villon. Armătura construcţiei vine din tradiţia marilor pasionaţi de număr şi geometrie - cubiştii, desigur, dar mai autoritar Cézanne în ceea ce are el abstract - materialul cromatic aparţine colorismului eliberat de revoluţia impresionistă şi restructurat de evoluţiile ulterioare. Exprimată în echivalentul vorbelor, soluţia pare complicată. În realitate ea dovedeşte un firesc şi o capacitate de comunicare proprii picturii pure. Certitudinea desenului ferm, organizat riguros, colaborează cu fluiditatea melodică a culorii, modulată în subtile pasaje tonale şi asocieri. Totul se menţine în limita unui figurativ sintetic declarat, dar sensul general al demersului ar fi acela al abstracţiei cromatice. Marilena Murariu reface o etapă glorioasă şi febrilă din istoria artei moderne, implicând mişcarea virtuală, deci timpul, în imagine, la fel ca futurismul sau vorticismul, în orice caz despărţindu-se de cubismul analitic. Tematic, pictura se organizează în jurul oraşului - cel dedus din burgul medieval sau renascentist, deci spectaculos şi emblematic - şi a instrumentelor muzicale, amintind, parcă, de acel „clavilux" al lui Atanasius Kircher construit pentru Rudolf al II-lea, care producea o culoare echivalentă unui sunet. În pictura Marilenei Murariu sunetul pluteşte în aer, lumina irumpe din culoarea vibrată. Iar oraşul, sintetic până la concept, poate deveni şi natură statică morandiană, metafizică şi ambiguă. Artista duce mai departe o tensiune dificilă dar pasionantă şi afirmă fără complexe conturul unei utopii urmărite cu forţă expresivă şi tenacitate, două calităţi care justifică investiţia de încredere şi pariul critic.

Virgil V.MOCANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MUZICĂ

Centenar Brăiloiu

Un real sentiment de satisfacţie îl stăpâneşte pe cel care cercetează receptarea, în epocă şi în contemporaneitatea noastră, a operei lui Constantin Brăiloiu (1893-1958), căci constată că specialişti din ţară, în cvasi-unanimitate, şi de peste hotare i-au apreciat elogios eminentul aport la culegerea şi exegeza melosului popular românesc, la crearea unei metode de cercetare originale, moderne. Dintre aceştia din urmă îi amintim pe Béla Bartók, André Schaeffner, Jacques Chailley, Paul Collaer, Ernest Ansermet, Samuel Baud Bauvy, Zoltan Kodály, Emil Vuillermoz, Walter Wiora, Gilbert Rouget (acesta a publicat un volum din opera lui Brăiloiu, **Problèmes d'ethnomusicologie,** 1973, Geneva), A.L.Loyd (a publicat şi el un volum din opera etnomuzicologului român, la Cambridge, **Problems of Ethnomusicology, 1984).**

Am încercat altădată să sintetizăm importanţa lui Brăiloiu ca etnomuzicolog. Socotim că este util să-l evocăm şi pe omul Brăiloiu, care a impus respect celor care l-au cunoscut, mărturie fiind o serie de pagini evocatoare publicate de Cella Delavrancea, Henri H. Stahl, Ovidiu Bârlea, Ion Zamfirescu, Ion Diaconu. La douăzeci de ani, Brăiloiu era - aflăm din câteva pagini de memorialistică densă ale Cellei Delavrancea - un tânăr format intelectualiceşte şi avea gusturi rafinate, în care intrau cvartetele lui Mozart, coralele lui Bach, poezia lui Charles d'Orleans, Villon şi Baudelaire. Pianista amintită era entuziasmată de „eleganţa gesturilor, demnitatea cu care-şi ascundea timiditatea - care era la el o apărare împotriva vulgarităţii - flacăra energiei cu care îşi formula o opinie, exprimată totdeauna sintetic". Fire bolnăvicioasă, era un sceptic, un melancolic. Era mai matur decât îi arăta vârsta sa reală, încât Cella Delavrancea îi spunea că la naştere el fusese de treizeci de ani. Barbu Delavrancea discuta cu el ca şi cu un „bătrân filozof". Tânărul acesta ar fi dorit - se confesa el pianistei - să fi trăit în Franţa secolului al XIV-lea, într-un castel situat sus în munte, din care să privească satul, să asculte repertoriul trubadurescc, „ca să-şi limpezească melancolia de senior leneş şi obosit". Poate că şi-a compensat absenţa mediului cultural amintit prin descoperirea şi cercetarea unora dintre cele mai arhaice creaţii muzicale populare româneşti, cum sunt cântecele riturilor de trecere, cum este melodia vrânceană a **Mioriţei**, culeasă împreună cu Ion Diaconu, melodie despre care spunea că este „ceva care ne duce spre fundul cântării păstoreşti primitive, substratul traco-iliric, şi mai departe spre orientul asiatic".

Moştenise de la tatăl său, boier oltean, activismul, care l-a ajutat să petreacă mulţi ani prin satele româneşti, ignorând inconfortul drumurilor, al caselor unde a locuit. Toţi cei care au scris despre el au remarcat laudativ ştiinţa cu care îşi alegea adevăraţii interpreţi populari, cu care le câştiga încrederea, îi pregătea - cu degajare, naturaleţe, talent - pentru înregistrarea pe cilindri de fonograf. Momentului pregătirii înregistrării îi conferea, îşi aminteşte prof. I.Zamfirescu, „o notă înaltă, ceremonioasă, ca de iniţiere şi ritual". A fost în stare să suporte, o zi întreagă, într-o cameră închisă, duhoarea unui burduf de cimpoi, confecţionat atunci dintr-o piele proaspătă, neargăsită, numai să înregistreze repertoriul unui rapsod român de dincolo de Bug. Deţinea, depune mărturie H.H.Stahl, în grad superlativ darul de a ancheta informatorii şi „era stăpân pe o serie de discipline învecinate, având o largă cultură generală, deschis fiind la orice problemă nouă nu numai a celor de sociologie a folclorului. Mintea lui era atât de ageră, încât mereu îţi da impresia unui jucător de şah, care ghiceşte şi calculează mişcarea adversarului cu trei-patru mişcări mai devreme". Profesorul Ion Zamfirescu, participant la unele campanii de monografie sociologică organizate de Dimitrie Gusti, propune unul din cele mai evocatoare portrete ale omului Brăiloiu, văzut ca „un rafinat, în toată puterea cuvântului", căruia nimic nu-i era străin „din ceea ce face universalitatea spiritului european", ca un vorbitor al unei limbi neaoşe şi ca un ins de elită şi prin umorul său, un aliaj original din note ale umorului britanic, ale boemei franceze şi ale snoavei şi genului epigramatic românesc. În polemicile care le-a angajat a vădit sobrietate, urbanitate, critica practicată de el nedegenerând în invectivă. Şi totuşi, acest aristocrat al spiritului a avut parte de unul din cele mai pătimaşe atacuri la persoană, datorat lui George Breazul, şi el un eminent etnomuzicolog, care însă nu s-a rezumat să formuleze contraargumente la opinia critică a lui Brăiloiu despre **Colinde** (1938), ci a scris o carte, în mare măsură scormonind biografia lui Brăiloiu, pe care i-a trucat-o, carte în care puteau fi citite aprecieri de felul acesteia: „Muzică, ce brumă crede că ştie, d.C.B. o ştie «după ureche». «După ureche» a ciupit şi ...ştiinţa, devenind... - credeţi-mă, vă rog - «folclorist muzical»". De aceea spuneam mai sus că Brăiloiu a fost apreciat de cvasi-unanimitatea muzicologilor români.

Centenarul naşterii sale este un prilej de a reafirma importanţa fundamentală a contribuţiei lui Brăiloiu la realizarea acelei inestimabile arhive a melosului popular românesc, la studierea lui în pagini fundamentale. Brăiloiu - a opinat Béla Bartók - „şi pe plan european face parte dintre cei mai valoroşi folclorişti muzicali". Opera sa teoretică şi activitatea în Elveţia şi Franţa (organizează, în anul 1944, la Geneva, Les Archives internationales de musique populaire, al căror director este între anii 1944 şi 1958; este lector şi apoi conferenţiar la Centre national de la recherche du Musée de l'Homme din Paris în anul 1948; lucrează la Institut de musicologie de l'Université de Paris în anul 1948; este fondator al cercului internaţional de studii etnomuzicologice Les colloques de Wégimont în 1954) i-au asigurat o faimă internaţională.

Iordan DATCU

Portret liric

Violoncelistul Marin Cazacu este bine cunoscut melomanilor frecventatori ai sălilor de concert. Dar, deşi s-a afirmat încă de la sfârşitul deceniului al optulea (un premiu la Geneva în 1977, urmat de o altă distincţie la Markneukirchen, în 1979), desfăşurând o apreciată activitate solistică, înregistrările discografice au întârziat. Primul său disc, realizat în compania pianistei Steluţa Radu, apărut de puţin timp la „Electrecord" (DG-ECE 04037), cuprinde *Lucrări celebre pentru violoncel şi pian*, de la Bach la Constantin Dimitrescu. Selecţia de faţă vine să confirme un talent de excepţie, dublat de o temeinică ştiinţă muzicală, verificate în „proba de foc" a interpretării partiturilor camerale. Deşi are în repertoriu toate marile creaţii dedicate violoncelului, inclusiv lucrări mai puţin cunoscute *(Concertul pentru violoncel şi orchestră de Lalo*, de exemplu), dl. Marin Cazacu a preferat această apariţie camerală, care îi permite un portret de o anumită factură, alături de o specialistă în domeniu, d-na Steluţa Radu, una dintre cele mai bune pianiste acompaniatoare.

Se spune pe drept cuvânt că interpretarea muzicii de cameră reprezintă examenul cel mai dificil pentru un muzician. Explicaţia nu e greu de aflat, căci printr-o piesă camerală eşti „descoperit", orice imperfecţiune, oricât de mică, iese pregnant în evidenţă, trăsăturile stilistice sunt de asemeni supuse unei judecăţi imediate şi severe. Cu mult mai severă decât în cazul concertului simfonic, unde colaborarea dintre solist şi dirijor creează alt gen de discuţie iar termenii de referinţă se schimbă.

Solist al Filarmonicii „George Enescu" din Bucureşti dar şi, în ultimii ani, muzician cu o susţinută activitate pedagogică (cursuri de măiestrie interpretativă), dl. Marin Cazacu şi-a alcătuit un veritabil portret liric prin recenta înregistrare digitală a Casei „Electrecord" (tot aici va apărea, în aceeaşi interpretare, *Simfonia concertantă pentru violoncel şi orchestră* de George Enescu). Cu una sau două excepţii, *Dans ţărănesc, op.15* de Constantin Dimitrescu şi, într-o măsură, *Divertismentul în Re major* de Haydn (aranjament de Gregor Piatigorsky), piesele reţinute pe disc sunt de factură lirică, solicitând însă, fiecare, o expresie diferită şi un simţ al nuanţei aparte. Cântul lejer, tehnica foarte bună, inspiraţia în conducerea frazelor muzicale, rafinamentul frazării, patosul reţinut şi exploatarea resurselor de delicateţe ale instrumentului sunt trăsăturile cele mai pregnante. Dl.Marin Cazacu este un muzician hipersensibil, ferit însă de riscul exagerării. Limpezimea şi nobleţea intonaţiei se adaugă la căldura tonului, sonoritatea somptuoasă nu pare niciodată gratuită, la fel cum pasajul de virtuozitate are acoperire în conţinut. Temperamental, interpretul este supravegheat însă cu stricteţe de un *spirit raţional*, care îi permite o justă evaluare stilistică. Nu cred că greşesc afirmând că această trăsătură derivată dintr-o solidă pregătire muzicală şi cultivată cu atenţie este specifică generaţiei de interpreţi din care face parte, afirmaţi plenar, în ţară şi în străinătate, în deceniul trecut.

Fineţea judecăţii stilistice este limpede în toate piesele cuprinse în recenta apariţie discografică. Tonul sobru, interiorizat din *Arioso* de Bach se preschimbă de îndată în piesa următoare, *Divertismentul* în trei părţi de Haydn, o muzică mai degrabă jovială. În *Polonaise brillante*, op.3 şi *Nocturne (op.postum)* de Chopin arcuşele traduc un întreg spectru de imagini poetice, pline de spontaneitate. Intonaţia rămâne totuşi discretă, frazele nu dobândesc relieful pronunţat care le-ar altera caracterul poetic. *Allegro appassionato, op.43* de Saint-Saëns are linie clasică, meditaţia lui Gabriel Fauré (*Après un rêve*) e învăluită de o suferinţă tainică. *Requiebros (Declaraţie de dragoste)* de Gaspar Cassadó speculează valenţele de interiorizare ale instrumentului, ca şi *Vocalisa, op.34, nr.14* de Rahmaninov, o declamaţie lirică. Poetică este şi *Rapsodia ungară, op.68* de David Popper, pentru ca ultima lucrare, cunoscutul *Dans ţărănesc* de Constantin Dimitrescu să exploateze virtuozitatea. Acompaniamentul d-nei Steluţa Radu, ireproşabil, răspunde cu fidelitate viziunii interpretative.

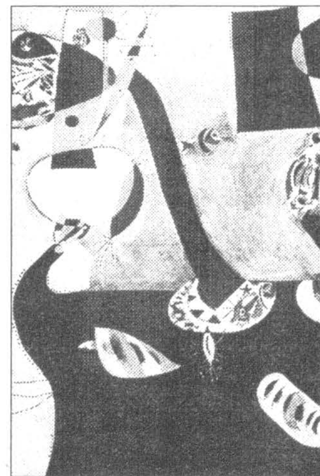
Constantin TUCHILĂ

TV

Scaunul catodic

...aşadar, emisiunile culturale au început a deveni o sursă naturală de vorbe libere, zbătându-se între inferenţă şi semnificare. Au început să se orânduiască în jurul unei teme date, fără ştaif şi fără morgă. Astfel, marţi seara, pe programul doi, la ore mici ca tine, a apărut ba scriitorul George Bălăiţă, a apărut ba ideea de cafeneа literară.

Cafeneaua propriu-zisă e o invenţie franţuzească şi adună pe la mese scriitori, plasticieni, actori, ziarişti care doresc a fi văzuţi mai abitir decât a vedea şi a

Miró, Femeie şezând I, 1938

întâlni pe câte cineva. La cafenea se fac şi se desfac premiile literare, se ia legătura cu agenţii literari, se soarbe un şvarţ atent la mişcarea străzii. Cafeneaua e o invenţie citadină, de aceea - popor rural fiind, după cum zice chiar G.Călinescu - termenul e folosit şi cu o grimasă peiorativă, ca orice grimasă.

Cafeneaua este o întâlnire spirituală şi deseori **spirtuală**, un fel de antologie a cuvintelor în stare pură, un carusel de prietenie, un ping-pong de idei fără de perdea. Cafeneaua nu-i nici café - concert, nici café-chantant, nici cabaret. Ea nu are un program artistic, singurul ei program este cel afişat pe uşa de la intrare.

Hanul vine şi el din Orient, ca şi cafeaua, nu şi cafeneaua. Care vine de la Paris. Din Saint-Germain, de la Procope, fundată în 1686 (care **Le Procope,** fie vorba între noi, nu-i chiar aşa de strâmtă). La noi, în tradiţia cafenelei intră „Capşa", „Bolta rece" şi, mai încoace, „Singapore". Bune intervenţiile profesorului Romul Munteanu, ale lui Fănuş Neagu, Gheorghe Tomozei, Traian T.Coşovei, bună ideea lui Cristian Niţulescu.

Vin acum şi-l citez pe Eco: „(...) o fiinţă omenească săvârşeşte acte care sunt percepute de altcineva ca artificii semnalizatoare, care dezvăluie altceva, chiar dacă emiţătorul nu este conştient de însuşirile revelatoare ale propriului său comportament". Ceea ce face brigada artistică „Divertis" intră sub obrocul lipsei de umor, şi chiar al lipsei de inteligenţă. Credeam că iese ceva, dar n-a fost să fie, că de unde nu e, nici Dumnezeu nu cere. Apogeul l-a constituit „chixul" special al juriului de pe scena festivalului local de la Braşov. „VIP '93" este o emisiune de cămin cultural, cu invitaţi obscuri, cu interpretări penibile. Şi de unde atâta „vip"? la ăştia, n-aţi văzut cum arată şi cum vorbesc?

La emisiunile cu câştiguri, unul Cristea zice despre Sena, Tamisa, Vistula şi Potomac cum că ar fi „râuri". Dragii moşului, cereţi-vă singuri schimbarea, să nu vă mai faceţi de râs şi familiile, că voi v-aţi acoperit de ruşine pentru încă o viaţă!

Nicolae ILIESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

Ordinea şi democraţia

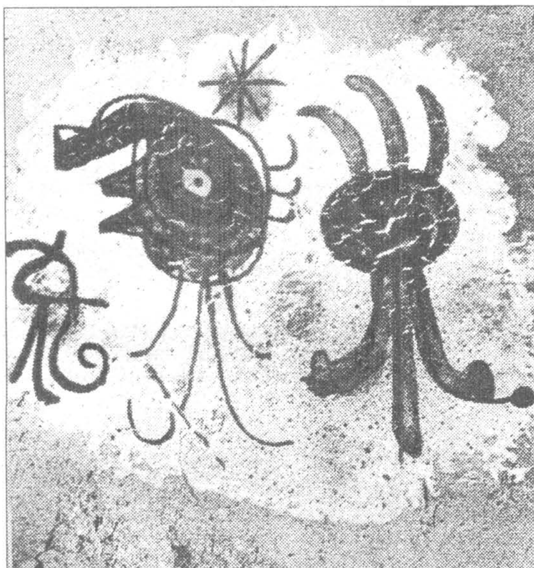
Ceea ce înţeleg – şi aprob în principiu – la tinerii din Dreapta Naţională e dorinţa de ordine. Împărtăşesc dezgustul lor (şi al tuturor cetăţenilor cu mintea întreagă) faţă de sarabanda absurdului instalat după surparea tiraniei ceauşiste. Au devenit într-adevăr, de nesuportat erupţiile dezmăţului colectiv, manifestările nedisimulate ale anarhiei pe toate planurile. Neajunsurile provocate de impasul economic sunt supradimensionate prin exacerbarea unor calamităţi de ordin social şi moral, ca trândăvia, parazitismul, necinstea, dispreţuirea muncii, încălcarea făţişă şi provocatoare a oricărei discipline, eludarea tuturor normelor, ierarhiilor şi criteriilor, înmulţirea infracţiunilor, creşterea delincvenţei, a criminalităţii, proliferarea fără limite a pornografiei şi a tuturor formelor de neruşinare: de la cerşetoria nemotivată la obrăznicia câtorva lideri sindicali care, la adăpostul democraţiei, exercită o dictatură teroristă, jefuirea avuţiei naţionale şi subminarea temeliilor statului, sfidarea legii. Nemaivorbind de inundaţia de pegră afro-asiatică! Nemaivorbind de atentatele la independenţa şi suveranitatea naţională, la integritatea teritorială a ţării!

Ideal era ca ordinea – o nouă ordine, democratică – să se fi instaurat de la început, din primul moment al schimbării de regim. N-a fost posibil. Abia apărută, noua putere s-a văzut contestată. În loc să acţioneze concertat, forţele antitotalitariste au sărit unele asupra altora, fiecare pretinzând a monopoliza democaţia. Efectul nu putea fi decât prefacerea democraţiei în negaţia ei caricaturală. În ceea ce este şi aşa-zisa „fragila noastră democraţie". Altfel s-ar înfăţişa azi totul, dacă, în locul debandadei pseudodemocratice, s-ar fi introdus un regim de ordine. Se ştie doar din întreaga istorie a umanităţii, ca şi din experienţa individuală a fiecăruia, că în chiar clipa când încetează opresiunea, apare tentaţia libertinajului. E suficient să li se spună unor elevi interni sau unor soldaţi: „liberi!" pentru ca aceştia să strige, să sară, să trântească obiecte. E modul elementar, instinctual, animalic de exprimare a sentimentului de libertate. Posibilele consecinţe nocive trebuie, natural, preîntâmpinate. E tocmai ceea ce nu s-a reuşit la noi. Drept urmare, s-a isterizat toată lumea şi a început să-şi dea poalele peste cap. Fiecare voia – şi vrea – să fie liber şi să beneficieze de toate avantajele democraţiei fără să-i pese de alţii. Consecutiv, fiecare striveşte libertatea celorlalţi. Nelăsând pe alţii să trăiască, nu e lăsat, la rândul său, şi nu poate trăi nici el. Ne găsim pe o corabie a nebunilor, gata–gata să se răstoarne, şi în loc de a încerca, toţi, să prevenim catastrofa, încercăm fiecare să-i împingem în valuri pe cei din vecinătate. O guvernare fermă de la început, eventual militară, ar fi preîntâmpinat o asemenea grotescă situaţie, şi, mai mult ca sigur, integrarea noastră în structurile democratice europene ar fi, la ora aceasta, un fapt de mult împlinit.

Democraţia nu este incompatibilă cu ordinea. Dimpotrivă, o implică. Ordinea, la rândul ei, implică recurgerea, când nu există altă soluţie, la forţă. Exemplele istorice abundă, şi unele dintre cele mai recente au fost atât de plauzibil menţionate într-un articol de ziar, încât nu mă pot abţine de a transcrie de acolo: „(...) la Los Angeles, poliţia nu s-a jucat de-a aplicarea legii. A intervenit *în forţă*. Parisul invadat de agricultori a fost deblocat *în forţă*. Eram acolo când, la Buenos Aires, alţi agricultori s-au cuminţit urgent numai la aflarea intenţiei intervenţiei *în forţă*. Violentele acţiuni xenofobe din Germania sunt tratate precum merită. *În forţă*, adică". (Sergiu Andon, *Tragerea de brăcinar*, în *Adevărul*, nr. 1038, 25 VIII, 1993). Câte situaţii conflictuale provocate artificial, cu premeditare, nu s-ar fi putut soluţiona prompt (şi corect, legal) prin punerea în funcţiune a bastoanelor de cauciuc! Când pedagogia persuasiunii şi a bunului simţ nu dă rezultate, se impune aplicarea pedagogiei fricii.

Ordine, aşadar! Neapărat, ordine. Dar ordine democratică. Redactorii *Noii drepte* resping însă democraţia, principial. O consideră iluzie, înşelătorie. Crezul lor este naţionalist, ultranaţionalist. Adepţi ai concepţiei că neamul românesc e o entitate supraindividuală, un tot organic, o comunitate anistorică menţinută prin timpuri printr-o fuziune spirituală de natură mistică, ei denunţă ca una dintre principalele cauze ale maladiei societăţii acţiunea distructivă a „elementelor alogene", în special a ţiganilor. Iată un mod evident eronat de a pune problema. Nu există neamuri şi rase bune sau rele, superioare sau inferioare, sănătoase sau bolnave. Procentajul de sănătate sau maladivitate poate varia, şi variază, indiscutabil. Din varii motive, de natură îndeosebi socială (sau chiar integral social, în ultimă analiză), anumite etnii au rămas mult în urmă în procesul evolutiv; unele, foarte mici, de prin America de Sud, conservă încă orânduirea gentilică. Unele ca acestea, inclusiv ţiganii, sunt mai puţin integraţi (şi – deocamdată – integrabili) social. În consecinţă, comportamentele unora dintre acei ce le compun provoacă perturbări, şi destul de grave, în materie de convieţuire socială. Am spus: comportamentele unora (care pot fi numeroşi), nu ale tuturor. Chiar în *Noua dreaptă*, în primul număr, se admite că „şi în cadrul acestei etnii pot fi făcute diferenţieri notabile, diferenţieri pe care chiar ţiganii le fac primii, în speranţa că astfel imaginea lor se va ameliora". (Ion Luca, *Ţiganii, un pericol naţional*). Atunci? E vădit că nu numai din ţigănie ies elemente antisociale. O recunosc, din nou, înşişi semnatarii articolelor din publicaţia în cauză. E clar că „pleava, golănimea, bişniţarii", şmecherii, incapabilii „care doresc – cu orice preţ – să-şi înfigă ghearele lor hrăpăreţe în sărăcăcioasele noastre buzunare" nu sunt, cu toţii, „imigranţi", „ţigani", „elemente alogene". Mulţi dintre ei, majoritatea, chiar sunt – vai! – români neaoşi. O atestă *Cronica neagră* din *Adevărul* şi relatările zilnice din toate gazetele. În proporţie de cel puţin nouăzeci la sută, hoţii tâlharii, ucigaşii, violatorii şi ceilalţi nelegiuiţi sunt, din nefericire, tocmai conaţionali de ai noştri, români get–beget. Şi (spre şi mai trista nefericire a naţiei), monstruozităţile comise de către unii dintre ei sunt mai oribile decât ale celor veniţi (de curând sau mai de mult) de pe alte continente. O mamă care şi-a ucis, pe câmp, fiul nou născut sau tânărul violator al unei fetiţe de trei ani, spre exemplu, sunt români de ai noştri... Aceasta fiind realitatea, e mai mult decât evident că nu se poate da vina pe străini pentru tot ce este rău în ţară. Fără a disculpa criminalii, indiferent de naţionalitate, fără a justifica, bunăoară, pretenţia ca un asasin să fie graţiat pe considerentul că vorbeşte altă limbă decât româna, pretinzând, dimpotrivă, aplicarea strictă a legii asupra oricui o nesocoteşte, este ilogic şi nedrept a solicita privilegii pentru vreo categorie sau alta a populaţiei ţării, fie aceasta majoritară sau minoritară, pe indiferent ce considerente. Tot atât de ilogic şi de nedrept ca şi a le supune, pe vreun considerent oarecare, vreunui tratament discriminator.

Lapidar vorbind, principiul nu poate fi decât acesta: stat naţional, dar nu „stat etnocratic". Stat unitar, dar stat de drept. Ordine, dar ordine constituţională democratică. ■

Miró, Ceramică cu două feţe

Revedere

Când s-a deschis uşa avionului
o mână uriaşă de aer
m-a prins de gâtlej mai-mai să mă
sugrume
adieri amărui de castani şi arţari
mă-nvârteau val–vârtej
şi-mi burniţau genele
sub ochelari.
înghiţeam cu nări dilatate
miresmele Bucureştiului niciodată uitate.

„Bine aţi venit"
mi-a urat vameşul
aplicându-mi o ştampilă pe inimă
şi apoi îmi dădu drumul în cetatea lui
Bucur.

Trecusem din Vest în Est
fără să clipesc
şi de bună voie.

Cineva mă pregătise grijuliu
ca la o revedere cu un părinte pus deja în
sicriu:
„N-ai să-l mai recunoşti defel
C-a rămas numai scheletul din el".

Eu mă gândeam atunci la învierea lui
Lazăr
şi am intrat în oraşul
unde jucam şotronul, fetiţă,
cu toate simţurile răzmeriţă.

Şoseaua străjuită de copaci seculari
îmi deschide aleile recunoscându-mă
merg pe străzi înmiresmate de tei
şi-mi caut urmele paşilor tineri
între UNIVERSITATE şi BORDEI.
„Atenţie la gropi."
„O.K., am să calc pe-alături"
(Uite că se poate călca pe-alături
şi-ntr-un sens pozitiv).

Nici gropile, nici ferestrele oarbe, nici
scheletele gri
nu mă sperie;
toate se vor aşeza într-o bună zi
oraşul acesta nu s-a schimbat
s-a ridat, dar nu a murit
sub noua lui geografie
palpită inima lui Bucur străbunul, vie
şi ştiu că este al meu
acest oraş al lui Dumnezeu
l-m purtat peste tot în valiza inimii mele
bucată cu bucată
de mă întreb dacă am plecat vreodată

Fiecare piatră a lui o revendic
o prind în căuşul privirilor
o netezesc
o şterg de praf
şi de derbedei.
Ah, pietrele acestea umblate de sfinţi
Le-aş înghiţi una câte una
şi-aş scoate pe gură
mozaicuri fierbinţi
să asfaltez
oraşul
bucureştenilor mei.

Păuna RĂZVAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ATLAS

Bertrand VISAGE

Talismanul

BERTRAND VISAGE a debutat în 1975 cu un roman, „Théâtre aux poupées rouges". Au urmat „Au pays du nain" (1977), „Tous les soleils" (1984), „Angelica" (1988), „Rendez-vous sur la terre" (1989), toate apărute la editura Seuil. A obţinut Premiul *Femina* în 1984 şi 1990. A scris, de asemenea, şi o carte de eseuri – „Chercher le monstre" – publicată de Hachette. Fragmentul de mai jos face parte din ultimul roman, „Le talisman", apărut în 1990, la editura Seuil.

Nu înainte de a reflecta îndelung, m-am decis a evoca în faţa dumneavoastră o afacere atât de deplorabilă, de ridicolă, de ciudată. Cunoaşteţi faptul că de trei ani am misiunea de a reuni comisia care examinează candidaturile artiştilor ce doresc să obţină sejurul oferit de Academia Franceză din Roma, în clădirea numită şi acum Vila Medici. O sarcină aproape benevolă, ca să zic aşa. Aşadar, probabil că bănuiţi cât de ingrat şi dificil e să alegi doar unul dintre aceste genii incipiente, mai mult sau mai puţin roase de ticuri, doldora de orgoliu, dispreţuitoare cu semenii lor, fluturând un limbaj pompos, imediat ce li se cere să descrie în termeni cât mai simpli presupusa lor vocaţie.

Pe scurt, anul trecut, nu s-ar fi putut zice că nu aveam dreptate să ne simţim plictisiţi şi iritaţi în acelaşi timp, după ce văzusem defilând prin faţa noastră treizeci şi trei de pictori abstracţi, muzicieni experimentalişti, romancieri minimalişti, pe care fusesem siliţi să-i ascultăm debitându-şi discursurile, pe deasupra. Când portarul ne anunţă intrarea candidatului Frederic Piticu, nu ne-a trebuit mai mult de-o privire, ca să ne asigurăm că nici acesta nu promitea nimic spectaculos. Trupul său era plăpând, dar agitat. Un gât gros susţinea o căpăţână care avea forma şi culoarea măslinelor marinate, pe care se dilatau doi ochi inflamaţi de insomnie.

Pe deasupra, transpira abundent. „Ca şi cum ar fi suferit de malarie", cum a spus după aceea unul dintre colegii mei. „Să nu exagerăm, totuşi, puneţi-vă în situaţia lui", a remarcat un altul, dispus la mai multă bunăvoinţă. Ca să rezum impresia generală, pot spune, totuşi, că respectivul personaj ne-a inspirat în mod unanim cea mai vie repulsie. În orice caz, secretara şi-a făcut datoria, repetând pentru a treizeci şi patra oară condiţiile acordării bursei şi modul de susţinere a cererii:„Piticu Frederic...născut la data de... în oraşul... celibatar... secţiunea literatură... prezentaţi comisiei proiectele dumneavoastră, ocupaţia actuală, referinţele pe care le consideraţi edificatoare...Vorbiţi limba italiană?

— Come no?, cârâi pocitania.

După care urmă o frază al cărei conţinut ne-a rămas total misterios. Ceva ca un soi de cântec, cu precipitaţii, pasaje lente şi inflexiuni stranii, care nu suna a italiană, sau poate suna, dar cu un accent foarte departe de toate cele cunoscute de noi. Astfel mi s-a trezit interesul către gura din care ţâşnise acea enigmă. L-am întrebat pe candidat dacă ar putea motiva în vreun fel cererea sa de a petrece un an la Academia Franceză din Roma.

— Motivele mele sunt în număr de trei.

— Doriţi să spuneţi că sunteţi preocupat de trei domenii de interes.

— Aşa e. Am trei interese. Pot să-l zic pe primul?

Şi, deoarece băgă de seamă că în jurul său începuseră să se ghicească primele semne ale unei agasări crescânde, ochii pricăjitului se luminară dintr-o dată de o certitudine radioasă că se află pe drumul cel bun. Că fusese depăşit momentul cel mai dificil. „M-am născut la ..." şi se opri aproape instantaneu: ştiam deja ce voia să spună. Că se născuse la Roma, din părinţi francezi. Dar ceea ce conta foarte mult, după cum aveam să ne dăm seama mai târziu, nu era naşterea, ci faptul că fusese botezat în micuţa basilică Quatro Santi Coronati, care se află chiar în spatele Colosseumului. Atunci, doica sa a insistat foarte mult ca să i se strecoare în mânuţă o mică monedă de aur. Asta fiindcă doica sa era napolitană şi credea că dacă bebeluşul ţine în pumnul strâns o monedă, când preotul îi atinge fruntea cu uleiul sfinţit, va fi ferit să devină mai târziu un „ladro", adică hoţ.

— Odată botezul terminat, spuse el, familia mea a rămas un moment pe trepte, în briza plăcută, să primească şi să împartă urări de bine. Atunci presupun că doica şi-a deschis bluza pentru a-mi potoli foamea, când realiză marea nenorocire care tocmai se întâmplase. Micuţa monedă dispăruse din mânuţa mea! Cineva – nimeni n-a putut fi suspectat cu adevărat – şterpelise obiectul care fusese menit să mă apere de tentaţia de a deveni hoţ. Iată de ce, pe parcurs ce creşteam, mâinile mi-au devenit, din păcate, tot mai agile. Dar nu simt nici o plăcere de pe urma acestui viciu. Restitui obiectele pe cât îmi este posibil...

În timpul acestui discurs, unul dintre colegii mei începu să pară că s-a molipsit de accesele de transpiraţie ale candidatului. Se foia pe scaun şi îşi tot pipăia abdomenul, roşind groaznic. L-am întrebat:

— Ce-ai păţit, Dutillieux?

— Dar Dutillieux continua să se împurpureze tot mai mult şi în cele din urmă fu scos din această stare chiar de candidat, care întinse spre el un lanţ, de care atârna un ceas de buzunar, şoptind:

— Cred că vi l-aţi rătăcit.

Conştient de faptul că trebuia să reacţionez într-un fel, i-am spus candidatului că nu văd în povestea sa nici unul dintre cele trei motive pentru care se presupunea că noi ar fi trebuit să-l trimitem să se lăfăie la Roma pe banii statului francez. Stârpitura păru complet derutat de acest răspuns. Lui i se părea un motiv extrem de solid ceea ce tocmai ne spusese, aşa că trase concluzia că noi nu pricepusem despre ce era vorba. El dorea să ajungă acolo pentru a se vindeca de acel nenorocit viciu. Iar pentru asta, intenţiona să asiste la botezuri în toate parohiile din Oraşul Etern, până când i se va ivi ocazia de a şterpeli o monedă din mâna unui bebeluş.

Zgândărit de această argumentaţie stranie, mi-am permis să remarc faptul că raţionamentul său conţinea un defect major. Nu-i o soluţie să mături praful dintr-o cameră ca să-l împrăştii în următoarea. La urma urmelor, bebeluşul păcălit ar fi riscat, la rândul său, să aibă necazuri, mai târziu, în viaţa sa de adult. Apoi i-am interzis să-mi răspundă cu un nou argument, deoarece acele ceasului, la care mă uitam pe furiş (mai curând ca să mă asigur că e la locul său), îmi arătau că timpul se scurgea fără folos. Aşadar, i-am cerut să-mi enumere al doilea motiv, care să fie, pe cât posibil, unul serios, cu adevărat acceptabil. Mă rog, înţelegeţi dumneavoastră ce vreau să spun...

— Cel de-al doilea motiv al meu... zise tărăgănând preopinentul, e... Da, cel de-al doilea motiv este foarte simplu. Pe vremurile acelea, s-a nimerit ca părinţii mei să o utilizeze ca servitoare pe signora Gemma, care nu numai că era o femeie foarte vorbăreaţă, dar şi lucra ca bucătăreasă la Vila Medici. Aşa s-a făcut că mama mea a aflat că unchiul prin alianţă al doamnei Gemma a întocmit, pe vremea când trăia, o cronică, un jurnal al tuturor întâmplărilor şi faptelor petrecute în familia sa, care are cea mai veche linie de servitori ce-au slujit la Vila Medici, fără întrerupere, încă de la 1850. Caietul se află acum în posesia ultimului descendent, la rândul său, servitor acolo. Astfel, tot ce mi-ar rămâne de făcut ar fi să-l şterpelesc discret...

— Iarăşi!

— Păi, n-am altă cale de acţiune, se scuză omuleţul.

Ne privea pe rând, de parcă ar fi existat o diferenţă de focalizare între noi. Pâraie de sudoare se scurgeau de-a lungul gâtului. Chipul îşi pierduse tenta de măslină marinată şi-o căpătase mai degrabă pe aceea a cepelor mici, albe, puse la murat cu mirodenii, în oţet.

— Dacă veţi considera absolut necesar, v-am ruga să enunţaţi şi cel de-al treilea motiv...

— Oh, dar nu cred că e indispensabil.

— Totuşi, spuneţi-l. Faceţi un efort. Concentraţi-vă!

Căci începuse să-mi fie milă de el, spre nenorocirea mea. Îşi scutură capul, apoi începu să se bâlbâie.

— Nu-l mai ştiu. L-am uitat...Cred că nu era aşa de important...Oricum, am să ajung eu cumva, la Roma... N-ar fi trebuit să vin să mă milogesc... să cer... Scuzaţi-mă! O să mă descurc într-un fel...

Şi, pentru prima oară, un nimb de demnitate aureolă fruntea aceea, acel craniu ovoid, acel smoc de păr lucios. Părea la capătul puterilor. Nu mai putea să scoată nici un sunet. Cămaşa era leoarcă, putea fi stoarsă.

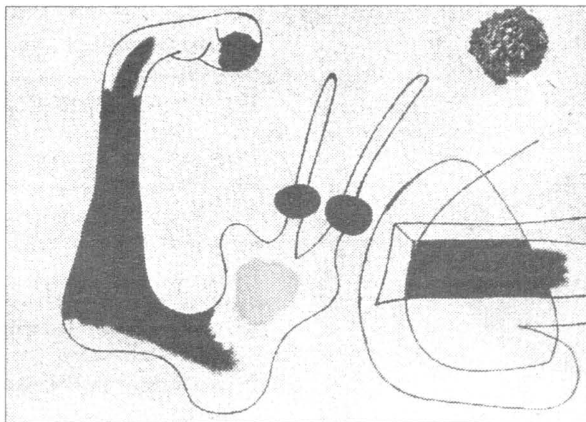
— Bine, vă puteţi retrage.

Acum, duşmanii noştri se bucură. Am ajuns de râsul lumii. Nu se mai satură, povestesc la nesfârşit despre acest incident. Să trimiţi la Academie acest pitic născător de război, e la fel de ridicol ca gestul lui Caligula de a-şi face calul senator. Dar vă repet: noi ne aflam acolo pentru a detecta posibilul geniu al candidaţilor. Adică ceva pe care nu l-a descris nimeni şi nu i-a inventariat simptomele.. Si atunci, dintr-o dată, am simţit bănuiala că acel Hopa-Mitică, fără îndoială un ins special, fără pereche, ar putea fi pasărea rară pe care o căutam. Cu el n-aveai de ales. Ori îl acceptai aşa cum era, ori îl aruncai pe fereastră. Aşa că am decis să-l acceptăm. In unanimitate, domnule ministru.

Şi îmi permit să adaug că eu însumi i-am înmânat scrisoarea de acceptare, ducându-i-o la domiciliu, pe 15 iulie, căci ştiţi cât de mult ţin eu să-i revăd pentru ultima oară pe bursieri, înainte de plecarea în călătorie. Ca să fiu sincer, acest obicei mai risipeşte din aerul oficial al relaţiilor mele cu ei. Aşadar, am urcat o scară în spirală, pe strada Saint-Julien-le-Pauvre, care ducea la o uşă în dreptul căreia se încadră, cam pe la nivelul clanţei, chipul alesului nostru, şi mai galben şi mai somnoros decât în ziua examinării sale. La aflarea verdictului, a început să tremure ca unul căruia îi e frig. Cu toate astea, în ziua aceea era o adevărată caniculă, asfaltul se lipea de tălpi, efectiv. L-am întrebat cum şi-a petrecut perioada de aşteptare, iar el a răspuns că nu-şi mai aduce aminte decât că noaptea trecută nu închisese un ochi, din pricina balurilor şi a focurilor de artificii ce zguduiseră insula, cu ocazia sărbătorii naţionale. Mi-a spus că s-a plimbat printre cuplurile de îndrăgostiţi, a privit dansatorii şi înghiţitorii de flăcări, visând că ar fi putut specula această ocazie pentru a fura ceva bizar, sau foarte greu, ca un clopot din Nôtre Dame, de exemplu, sau unul dintre steagurile de pe Conciergerie. Dar s-a mulţumit, în mod sobru, doar cu o colivie cu un tucan cu cioc galben, pe care o dibuise pe Cheiul Florilor.

Eu m-am mulţumit doar să-l avertizez că în perimetrul Vilei Medici sunt interzise animalele.

În româneşte de Radu BĂIEŞU

Miró, Tablou pe material izolant, 1936

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ATLAS

Lirică spaniolă

Antonio GAMONEDA

Bluesul scării

Pe scară urcă o femeie
cu o căldăruşă plină de necazuri.
Pe scară urcă femeia
cu căldăruşa de necazuri.

Am întâlnit o femeie pe scară
şi ea şi-a plecat privirea în faţa mea.
Am întâlnit femeia cu căldăruşa.

Niciodată nu voi mai avea tihnă pe
scară.

Pedro TEDDE DE LORCA

Lumea ta dă-o doar mării

Linia zării-i albastră,
noi nu ne născusem încă,
dar adevăr eram pe-atunci.

Aprilie în viaţa noastră,
pe ramul ce se înfioară
şi în memoria cea aţipită.

Umbra se joacă cu varul.
Tăcerea ta se joacă pe marginea
celui mai adânc cuvânt.

Aprilie cu lămâi,
cu chiparoşi ca nişte apostoli
şi cu domoale înserări.

Când mă trezesc şi mă uit,
pielea ta e-o lume aurie,
un condimentat început de dorinţă.

Apa limpede impune
buzelor mele şi-alor-tale
certitudinea amiezii.

Ca pe frunză după ploaie,
mângâiată alunecă apa
din părul tău pe centură.

Într-o clipită, piciorul tău
a desenat pe nisipul plajei
ceva ce trebuie văzut.

Noaptea în albastru se îngroaşă.
Vesel e misterul lumii
Când te simt aproape.

Prin vârsta acelui copil,
lumina îşi profilează
cu exactitate conturul.

Nu mă mai cunosc fără mare,
dar n-o s-o mai pot vedea vreodată
fără să văd în ea ochii tăi.

Jesús AGUADO

Basavanna

Femeie-s uneori, şi alteori bărbat.
Când apa trupului tău mă cheamă
şi mă cufund în el,
Iar degetele tale curgătoare îmi cântă ca
la ţiteră,
sunt soaţa ta.
Însă când vântul te loveşte-n spate sau
te biciuiesc
războinicii soarelui,
mă înfăşor în juru-ţi ca să lupt
ca un tigru de stâncă şi de bambus.

De dragul tău,
Oh, Stăpân al Fluviilor
ce-şi împreunează apele,
sunt uneori femeie, iar alteori bărbat.

Luis GARCÍA MONTERO

Larra

1836, o zi de primăvară

Lasă-mă, gândule, lasă-mă,
mâine voi fi al tău,
îţi voi redeveni captiv.

Dar astăzi,
când lumina răsună prin crengi şi cere
un prilej,
vreau să m-adăpostească zadarnica
primăvară.

În casa frigului
mă voi întoarce mâine, când timpul
îşi va prezenta raţiunile,
iar inima va întreba
ce mai rămâne de văzut
şi câte bătăi
mai are până să se oprească.

Alfredo TAJÁN

Solstiţiu

Să se pogoare soarele şi să ne frigă:
Să fie fructul auriu al palmierului:
Auriu rigid şi totodată flexibil:
neaşteptat cabaret de amiază.

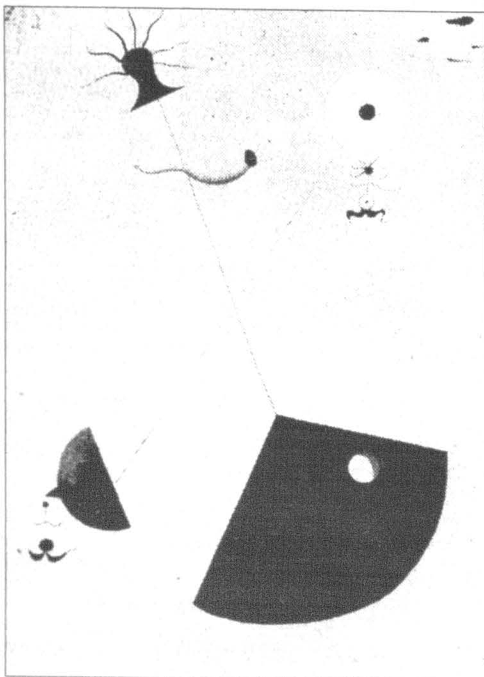
Să coboare şi să ne-ncingă:
Să violăm fumul urmei lui:
Neantul îi este religia:
Să-i respectăm harul iconoclast.

Să ne arate culoarea
Sau nuanţa-i meridiană: ocrul
Intim al ispăşirii
Celor vinovaţi. Să se pogoare

Solid şi uscat, fără ceremonie.
Să fie tensiune şi teatru de muşchi:
Fericită ofrandă enormei sale
Vacuităţi. Scena unică

e fixată printre ruguri
minuscule: vor arde-ntr-o istorie
Moştenită fără conştiinţă.
Un soare identic anunţă apogeul.

Traducere de
Coman LUPU

Miró, Maternitate, 1924

SPORT

Dolari, Marcuse, lei

Deşi momentul Decemvrie '89 nu se poate traduce prin Revolta Sportivilor (echivalând doar semantic Răscoala... Boxerilor, din China), s-ar zice şi nu fără temei că numai sportivii gustă din roadele imediate ale Răsturnării.

S-a legiferat profesionismul (funcţionând de altfel şi sub dictatură dar în... taină), s-au mărit lefurile, primele, premiile.

Nimic rău în asta. Un milion de lei sunt o sumă ridicolă pentru milionul de pumni încasaţi de Vaştag. În cap sau la „pateu".

Toate bune. Efortul trebuie răsplătit. Altfel... Altfel te-ai gândit, cititorule, ce tragedie naţională ar fi de-ar intra în grevă jucătorii de badminton?

Ce ne-am face fără locul 19 obţinut de popicarul Cilibiu la Mondialele din Peru?

Dacă trebuie, trebuie.

Gelos cum sunt, cum îmi văd confraţii din Federaţia Scriitorilor în neputinţă de a se călători (întru documentare) măcar la Jibou sau Frecăţei (de Gura Beliei nici că mai povestesc); văzându-i pe ei tot mai săraci şi mai dedaţi patimilor isihastice, vin şi zic: mai domol domnilor jurnalişti, nu ne mai împuiaţi capul cu milioanele altora că de, pe lumea asta mai sunt şi oameni ce împuşcă francul!

Multă lume necăjită, vorba proverbului tunguz.

Povestea un mahăr că fiind în tribună cu un grangure de club sportist străinesc, ăla l-a plăcut pe Dorinel Munteanu (era un meci de fussball) şi a întrebat sec:

„Cât costă?"

Şi i s-a spus: Atâta şi atâta, dar în Marcuse (citeşte mărci germane) sau în verzişori (dolari). Ruble niet! Nice lei Isărescu.

Ni se zice că halterofilul Pomană preţăluieşte 3 milioane plus un microbuz. Că Lucreaţia Zdrângă se bate pentru 863 dolari. Că pentru un gol marcat, Ilie Toropeală a primit un apartament cu piscină (plus apa) şi un crocodil împăiat.

De-aia zic dom' academician Sorescule, atunci când ne publici poesiunile şi articulii, tipăreşte lângă lăudat numele nostru şi... preţul. Să se ştie cât valorăm.

Dacă ne-o cumpăra cineva?

Gheorghe TOMOZEI

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro